ఆంధ్ర సాహిత్యపరిషత్ప్రకాశితము—సంఖ్య—౨౩

శ్రీరస్తు.

ఆంధ్ర
ధాతుమాల.

(పరిషత్పత్త్రికనుండి పునర్ముద్రితము)

కాకినాడ:
కాకినాడముద్రాక్షరశాలయందు ముద్రింపఁబడి
ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్కార్యాలయమునఁ
బ్రకటింపఁబడినది.

1930.

వెల రు 0-12-0.

ధాతుమాల.

ఈయాంధ్రధాతుమాలకు మూల మగు వ్రాఁతకాగితపుఁబ్రతి శ్రీసూర్యరాయాంధ్ర నిఘంటు కార్యాలయమునఁ గల చిన్నయసూరిగారి లిఖితగ్రంథసముదయములో దొరకినది. ఇది చిన్నయసూరికృత మగునో కాదో సిద్ధాంతము చేయుటకుఁ దగిన ప్రబలాధారములు దొరక లేదు. మేమువిని నంతవఱకు సూరిగారిచే రచియింపఁబడిన వీక్రింది గ్రంథములె యున్నవి.

1. ఆంధ్రశబ్దశాసనము.
2. ఇంగ్లీషు లాచట్టముల భాషాంతరీకరణము.
3. చాటుపద్యములు.
4. రాణిగారిపట్టాభిషేకమునకు రచించినపద్యములు.
5. సంస్కృతబాలబోధ.
6. సంస్కృతసూత్రాంధ్రవ్యాకరణము (చిన్నయసూరీయము)
7. ఆంధ్రశబ్దచింతామణివ్యాఖ్య.
8. బాలవ్యాకరణము.
9. నీతిచంద్రిక.
10. శబ్దలక్షణసంగ్రహము.
11. అక్షరగుచ్ఛము.
12. పద్యాంధ్రవ్యాకరణము.
13. విభక్తిబోధిని.
14. అకారాదినిఘంటువు.
15. విశ్వనిఘంటువు.
16. సుజనరంజనీపత్రిక.
17. ఆదిపర్వవచనము.
18. పచ్చయప్పగారిపైఁబద్యములు.

ఈగ్రంథమందు గ్రామ్యరూపములు పెక్కులు కానఁబడుచున్నవి దీనినిబట్టి యిది చిన్నయసూరికృతము కాదేమో యనిసంశయించుట కవకాశము గలదు. ఎట్లయినను దెనుఁగులో ధాతుపాఠ మింతదనుక లేదు కావున దీనిని బ్రకటించితిమి. ఇందలిగుణదోషములు విచారించుభారము పండితులదియై యున్నది.

దీనిపై విద్వాన్ కట్టి సాంబమూర్తి శాస్త్రిగారి యభిప్రాయము వెనుకవైపునఁ బ్రకటింపఁబడినది.

వ. అ.

శ్రీసరస్వతీవరదేవతాయైనమః

ధాతుమాల-పీఠిక.

ఈయాంధ్రధాతుమాలను లోకమునఁ బ్రకటించి యాంధ్రసాహిత్యపరిషత్తు తనముఖ్యవిధి నొకదానిని నిర్వర్తించినది. సాధారణముగా గ్రంథనిబద్ధము లగుభాషల కెల్ల వ్యాకరణ ముండితీరును. ఏకాలమునం దేయేపదములు వాక్యములు నెట్టిపరిణామమును బొందినవో తెలుపుటయును బహుశిష్టజనవ్యవహారారూఢపదములు మాత్రమే ప్రయోగార్హము లని శాసించుటయే వ్యాకరణముల ప్రయోజనము. ఎల్లభాషలందును దొలుదొల్తఁ బరిమితము లగుక్రియాపదములు మాత్రమే యుండి యవసరముల ననుసరించి కాలక్రమమున నితరపదములకూడికచే నపరిమితము లగు నని కొందఱు పండితు లందురు. సంస్కృతభాషయందలి పదము లన్నియు ధాతుజన్యములే యని పాణినీయవ్యాకరణమునందలి వ్యుత్పత్తిపక్షము దెల్పుచున్నది. తెనుఁగుభాషయందలి కాలు చేయి కన్ను ముక్కు మొదలగుపదము లన్నియు ధాతుజన్యములే యని పలువురు పండితు లనుచున్నారు. కాని ధాతురూపములు నామములుగాఁ బరిణమించినవో నామములనుండి ధాతువులు జనించినవో నిర్ణయించుటమాత్ర మలవికానిపని. ఈసంశయ మాంధ్రభాషావిషయమున నత్యధికముగానే కలదు. నేను మేము నీవు మీరు వాఁడు వారు అను ద్వ్యక్షర సర్వనామములందలి ద్వితీయావయవములే ప్రకృతక్రియావిభక్తులుగా నగపడుచున్నవి. తొలుదొల్త ధాతువులకు విభక్తిప్రత్యయములు లేవనియు సర్వనామపదములే తత్తదర్థానుసారముగ ననుప్రయోగింపఁబడియెడి వనియుఁ గాలక్రమమున నయ్యవి వర్ణలోపాదివికారములఁ బొంది విభక్తులుగా మాఱిన వనియు నూహింప నగును. అయినను ధాతురూపములు మాత్ర మనాదిసిద్ధములై స్వతంత్రములుగానే యున్నవి.

ఏభాషయందైనను పాండిత్యమునకు ధాతురూపపరిజ్ఞానము పరమసాధనముగా నున్నది. అనేకశబ్దము లుపసర్గసాహచర్యమునను బ్రకరణవశమునను భిన్నార్థద్యోతకము లైనను రూపసాదృశ్యముంబట్టి యేకధాతుజన్యము లని నిర్ణయించుచున్నాము. ప్రహారాహారసంహారవిహారపరిహారము లిట్టివి. ధాతురూపపరిజ్ఞానము లేనిభాషాజ్ఞానము నేత్రహీన మగుశరీరముం

బోలి నిరర్థక మగుచున్నది. పరిచిత మగుపరిమితధాతుకతిపయముతో నపరిమితము నావశ్యకము నగుపదజాలమును నిర్మించికొనుట వ్యవహారసౌకర్యమునుం గూర్చును. కావుననే ప్రాచీనపండితులు ధాతుమాలల రచించి యుండిరి. సంస్కృతమునకు ధాతుదశగణివలనఁ గలసౌకర్యము వర్ణింప నలవి కానిది గదా! కర్ణాటభాషకు సైతము ధాతుపాఠము గలదు. ఆంధ్రభాషకు లక్షణముల రచించినవారు ప్రాచీననవీను లనేకు లున్నను నీరీతిగా ధాతువుల నెల్ల నేకసూత్రమున గుదిగ్రుచ్చి లోకమున కర్పించినవారు సుగృహీతనామధేయు లగు శ్రీ పరవస్తు చిన్నయసూరిగారు మాత్రమే. శ్రీ సూరిగారిపై రక్షరాస్యు లగునాంధ్రు లెల్లరజిహ్వాగ్రములందును దాండవించుచునేయుండును. ప్రమాణమే కానిం డప్రమాణమే కానిండు బాలవ్యాకరణముం బోలెఁ బటుతర మగు నాంధ్రవ్యాకరణ మాంధ్రావనియం దింకొక్కటి కలదా? చిన్నపొత్తమే యైనను నీతిచంద్రికం బోలుప్రౌఢవచనకావ్యము వేఱొకటి లేదుగదా ? ఈరెండు గ్రంథములును శ్రీ సూరిగారి కీర్తిలతికకు శాఖాద్వయమై యాంధ్రదేశ కాయమానమున నలముకొని యనశ్వరజ్ఞానఫలము లందించుచున్న వనుట యతిశయోక్తి కానేరదు. శ్రీసూరిగారిజీవితచరిత్ర మిదివఱ కీపరిషత్పత్రికయందే ప్రకటింపఁబడినది. అచ్చుపడిన నీతిచంద్రికా బాలవ్యాకరణములు కాక యముద్రిత మగునొకగొప్ప తెలుఁగునిఘంటువు సూరిగారు రచించినది శ్రీపీఠికాపుర సంస్థానమునఁ గలదు. శబ్దరత్నాకరముకంటె నిది మిగులఁ బెద్దది. శబ్దరత్నాకరమున కిది మూలప్రాయ మైనదికూడను. శబ్దలక్షణసంగ్రహ మను నొకముద్రితాంధ్రవ్యాకరణము సూరిగారు రచించినట్లు ప్రకటింపఁబడియున్నది కాని యది వారిచే రచింపఁబడినది కాదని నేను లిఖితపరిషత్సభలో సిద్ధాంతీకరించియున్నాఁడను. ఇట్లుండ నిపు డీధాతుమాల యొకటి సూరిగారిపేరు మోసికొని లోకమున కవతరించినది. కావున దీనికలరూపించుక విమర్శింప వలసియున్నది.

శ్రీ సూరిగారు ధాతుమాల నొకదానిని రచించిన ట్లనేకు లెఱుంగరు. ఈగ్రంథమునం దెక్కడను సూరిగారిపేరు లేదు. శ్రీ సూరిగారిమతమునకు విరుద్ధ మగు ననేక విషయము లిందుఁ గలవు. అలాక్షణికత్వమును నిరసించువారిలో సూరిగా రగ్రగణ్యు లనుట నిర్వివాదముగదా ? అట్టిసూరిగారు గ్రామ్య రూపముల నుదాహరింతురా ? ఒక వేళ స్వష్టప్రతిపత్తికై గ్రామ్యపద

ములతో నర్థనిరూపణము గావించినఁ గావింపవచ్చును గాని ధాతువులకే గ్రామ్యరూపముల నుదాహరించుట వానియర్థమును సంస్కృతమున నాంధ్రమున ను దెల్పుటయును శ్రీసూరిగారివంటి యభినివిష్టు లాచరింతురా? "ధాత్వాదులకు ధాత్వాదు లనుప్రయుక్తంబు లై విలక్షణార్థాభిధాయకంబు లగు నయ్యవి శబ్దపల్లవంబులు నాఁబడును." అని సూత్రించి సూరిగారు వీఁగుదెంచు, చనుదెంచు, మేలుకొను, అందిమ్ము, చొత్తెంచు మొదలగురూపములను సాధించిరి. వీనియం దవయవద్వయము వేర్వేఱ స్వతంత్రప్రయోగము గలదియే. ఈగ్రంథమునందు అగపడు మొదలగురూపములను సమానధాతువులుగాఁ బేర్కొని అగపడులో అగకు వ్యస్తప్రయోగము లేదనుట సూరిగారిమతమునకు విరుద్ధముగాదా? సమానధాతుసంజ్ఞ సూరిగారిగ్రంథమునం దెక్కడ నగపడదు. సమానధాతువు లను సంజ్ఞాకరణమే దుష్టము. ప్రయోగారూఢము లగుదేశ్యధాతువులకు మాత్ర మర్థనిరూపణము రూపనిష్పత్తియుఁ గావించుట గ్రంథోద్దేశమయి యుండఁగా నిందు వ్యావహారికములఁగూడ నుదాహరించియుండుఁ గొన్నింటికి మాత్రము గ్రామ్యము లని "గ్రా" సంజ్ఞతో సూచనగా వింపఁబడినది. సూచనావిరహితము లయ్యు గ్రామ్యము లనేకములు గలవు. మఱియు ననేకవిధము లగుదోషము లీగ్రంథమునం దగపడుచున్నవి. వాని నీషన్మాత్రముగ నీక్రింద నుదాహరింతును.

అగపడు, అగుపడు- ఆమతించు, ఆమెతించు- ఎదగు, ఎదుగు- ఎదిర్చు, ఎదిఱ్చు, ఎదిఱించు, ఎదుర్కొను- ఓదార్చు, ఓదర్చు- తడవు,తడువు, తవుడు_ తవుడుకాడు, మొద లగురూపాంతరము లడుగడుగునఁ జూపఁబడినవి. కాని యిందలిరూపాంతరములును శకటరేఫసంయోగములును గ్రంథములం దెక్కడను గానరావు, కొన్ని వ్యవహారమందును మృగ్యములే. ఓటించు-ఓట్రించు; కతకు_కతుకు, కదకు-కదుకు, తవుడు-తవుడుకాడు, మట్టగించు, మద్దటిలు- మద్దటిలు, లోటు, లోదు అను రూపాంతరములే ఏదేశమం దేవి వ్యవహారసిద్ధములో నామెఱిఁగినంతవఱకుఁ దెలియరాలేదు.

అర్థనిర్ణయమునందు ననేకదోషము లున్నవి. ఆమెతించు_సత్కారపూర్వకముగాఁ బిలుచుట, విందుచేయుట యగునేమో! క్రుచ్ =కాంక్షించుట(చుట్టుకొనుట శ. ర) అవు మొదలగునవి పొడుచుట క్రుమ్ము కాని కుమ్ము కాదు. ధన్వునకు బాణము దూసిపాఱుట కాని పిడికిలినుండి జాఱుట కాదు. ఒకవేళ

పిడికిటనుండి విడుచుట యగునేమో? కరకు మొదలగు నాల్గురూపములకు భోజనసామాన్యమే యర్థమైనను శునకాస్వాదనమే యని నియమించుట సరి కాదు. రాహువు దోషమారోపించి దెల్పుటంట? వంచివేయుటకు కట్టివంచుట ప్రసిద్ధము. ద్రవపదార్థ మొలికించుట గ్రాహ్యము. ప్రకృతిప్రత్యయ నిరూపణమందును దోషము లగపడుచున్నవి. అదు-అఱచేతితోఁ గొట్టుట యనుచు వర్తమానార్థక ప్రత్యయము నని తెలుపుట తప్పుగాదా? ఔదుగఱములో ఔదుగఱ ధాతువంట, చు వర్తమానార్థక ప్రత్యయ మంట. ఇంతటి వైపరీత్య మెందైనఁ గలదా?

వ్రాఁతప్రతియందు ధాతువు, సంస్కృతార్థము, ఆంధ్రార్థము, వర్తమాన భూతభావి కాలిక ప్రత్యయములు, విశేషములు నని యేనువిభాగములు ప్రదర్శింపఁబడినను, ముద్రణమున ధాతుధాత్వర్థములు మాత్రమే ప్రకటింపఁబడినవి. అన్ని ధాతువులకు వర్తమానమున చువర్ణకమును భూతమున ఇత్-ఇన్ వర్ణకములును, భావిని ఎద్, ద్ వర్ణకములును దెలుపఁబడినవి. విశేషములందు సమానధాతువులు, శాస్త్రీయములు, అస్వతంత్రములు మొదలగువిషయములు పేర్కొనఁబడినవి. అన్నింటికిని జివర డము ప్రత్యయముతో నర్థము నిరూపింపఁబడినది.

వైయంశము లన్నింటి నాలోచించినచో బరిషత్తువారు ప్రకటించినది చిన్నయసూరికృతమేనా యనుసంశయము గలుగుట సహజము. చిన్నయసూరివంటి లాక్షణికశిరోమణి గ్రంథమం దిట్టిదోసఁగులు పొసంగునా యను శంక దుర్నివారమే యైనను గొంచె మాలోచింపఁదగును. శ్రీసూరిగారు ధాతుమాల నొకదానిని రచించి రనుటలో నెట్టిసంశయమును లేదు. చెన్నపురిప్రాచ్యలిఖితపుస్తకాగారమున నొకధాతుమాల చిన్నయసూరివిరచిత మగునది యుండెడిది. ఆపుస్తకము నెవ్వరో యపహరించినను దానివరుససంఖ్యయుఁ బేరును నిప్పటికిని గలదు. పరిషత్తునకు లభించినప్రతి శ్రీసూరిగారి స్వహస్తలిఖితము కాదు. వారి ప్రతికిఁ బుత్రికయో పౌత్త్రియో యింకనువ్యవహితసంతతియో తెలియదు. ప్రతులఁజూచి పుత్త్రికల వ్రాసికొన్నవారు తప్పుల దొరలించుట వింత కాదుగదా! శ్రీసూరిగారిగ్రంథములు చాల నీనడుమఁ బరిషత్తువారికి లభించినవి. వానినెల్లఁ జూచిన నీవిషయము సత్యమే యని తేలును. లోకములో వ్రాఁతతప్పులు పడుట నైజమే కాని ప్రక్షిప్తము లధికము

గాఁ దూఁటుట శ్రీసూరిగారి గ్రంథములకు సంభవించిన మహోపద్రవము. వారియందు గౌరవాతిశయమునఁ దమ రేమి సాధించితి మనుతలంపున మంచిచెడ్డలారయక యడ్డమైనగడ్డి నెల్ల గ్రంథమందుఁ జొప్పించుట శ్రీసూరిగారి గ్రంథములం దధికముగా నగపడును. అట్టిచీకాకులు లేకున్న నీధాతుమాల యెంతటిగౌరవము నొందెడిదో ? ఇదియే కాక శ్రీసూరిగారి గ్రంథము లముద్రితము లేవియైనను మనకు నిర్దుష్టముగ లభించుట దుష్కరమే. ఎట్లయినను నేను బ్రారంభమునఁ జెప్పియున్నంత యుపయోగ మిప్పటియీగ్రంథమునకు లేకున్నను దీని యవసరము గలదనియే నావిశ్వాసము. గ్రామ్యములో గ్రాంథికములో యగుధాతువుల నొక్కచోఁ జేర్చి వానియర్థము నిరూపించుట వ్యుత్పిత్సువుల కత్యంతోపకారకముగదా ? అందును గ్రామ్యరూపముల వలన భిన్నదేశవ్యవహారము సుగమ మగును. కావున నీధాతుమాలను బ్రకటించి యాంధ్రసాహిత్యపరిషత్తు మహోపకార మొనరించె ననుట కావంతయు సందేహము లేదు.

నరసన్నపేట, గంజాము.
20-1-1930

కట్టి సాంబమూర్తిశాస్త్రి.

ధాతుమాల

అ

ధాతువు	సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
అక్కళించు	కుక్షినిమ్నీకరణే	*స కడుపుపల్లము చేయుట
అగలు	విదారణే	అ పగులుట
అగ్గించు	స్తుతౌ	స స్తుతియించుట
అంగలార్చు	దైన్యరోదనే	అ దైన్యముగా నేడ్చుట
అగపడు,అగుపడు	దర్శనవిషయే	అ దృశ్యమవుట
అగ్గపడు	అధీనతాప్రాప్తౌ	అ అధీనత్వమును బొందుట
అగ్గలించు	దుస్సహాధిక్యే	అ వెక్కసమవుట
అచ్చు	ఆధమర్ణ్యే	స అప్పుపడుట
	అన్యాయదానే చ	అ అన్యాయముగానిచ్చుట
అంటు	స్పర్శే	స తాఁకుట
	సంశ్లేషణే	అ రంగు మొదలైనది వస్త్రాదులనంటుట
	అభ్యంజనే	స అభ్యంగనము సేయుట
అటమటించు అటమరించు	వంచయిత్వాహరణే	స వంచించి హరించుట
† అటకాయించు అడ్డగించు	నిరోధనే	స నిరోధించుట
అడఁగు	నాశే	అ నశించుట
	వినయే చ	అ వినయము పొందుట
అడుగు	యాచనాయాం ప్రశ్నే చ	స యాచించుట,ప్రశ్న సేయుట
అడుగుకొను అడుక్కొను	సాంత్వనాయాం	స సాంత్వన సేయుట
	స్వార్థయాచనాయాం	తనకై యాచించుట
	స్వార్థప్రశ్నే చ	తనకై ప్రశ్న సేయుట
అడు	తలప్రహారే	స అరచేతఁ గొట్టుట
అడిచిపడు	అత్యార్ధత్యే	అ మిడిసిపడుట

* స సకర్మకము. అకర్మకము.   † గ్రామ్యము = మ్లేచ్ఛము.

ధాతువు	సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
అడరు	ప్రకాశే	అ ప్రకాశించుట
అడరించు	ప్రయోగే	స ప్రయోగించుట
అడలు	ఉచ్చైరోదనే భయేచ	అ గట్టిగా నేడ్చుట భయపడుట
అడుగంటు	అధోగమనే అంధోవిదాహేచ	అ క్రిందికిఁబోవుట అన్నాదులడుగుమాఁడుట
అడ్డపడు	ప్రతిబంధే తిర్యక్పతనే దర్శనప్రతిబంధకతయాంతరావస్థానేచ	అ ప్రతిబంధకమవుట అడ్డముగాఁబడుట చూడవలసినవస్తు వగుపడకుండ నడుమనుండుట
అణఁగు, అణుగు	నాశే, వినయే అధోవసర్పణేచ	అ నశించుట, వినయమువొందుట, క్రుంగుట
అణవరించు	బుద్ధికరణేనపోషణే	స బుద్ధిచెప్పి పోషించుట
అతుకు	సంయోగే	అ కూడుట
అదుకు	సంయోజనేచ	స కూర్చుట
అద్దు	ఉందనే వస్త్రాదిరంజనేచ	స నీళ్లలోఁదడుపుట అద్దకము వేయుట
అందు	ప్రాప్తౌ విప్రకృష్టస్యస్పర్శయోగ్యతాయాంచ	స పొందుట అ చేతముట్టఁదగుట (దూలమందెనని)
అందుకొను	గ్రహణే విప్రకృష్టస్యస్పర్శనేచ	స గ్రహించుట చేతముట్టుకొనుట (దూలమందుకొను)
అందగించు	అలంకారే పరోక్తిసంయోగే అలంకరణేచ	అ అందమగుట అ ఒకనిమాటలోఁ గలసికొనుట స అందముచేయుట
అదుము	అధఃప్రాపణే	స క్రుంగఁజేయుట
అదరు, అదురు	కంపనే	అ కంపించుట
అదరిపడు	ఆకస్మికకంపనే	అ ఆకస్మికముగఁ గంపించుట
అదల్చు అదలించు అదిలించు	పశ్వాదినివారణే	స పశ్వాదులను దోలుట

ధాతువు	సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
అద్రు	చలనే	అ చలించుట
అను	ఉక్తౌ	స చెప్పుట
అనుపించుకొను అనిపించుకొను	ఉక్తే	అ చెప్పఁబడుట
అనుకొను	స్వయ మనుసంధానే	స తనలోఁదాను దలఁచుట
అనఁగిపెనఁగు	సంవాసేన స్నేహంసంపాద్య కార్యేషుసహప్రవృత్తౌ	అ సహవాసముచేతస్నేహము సంపాదించుకొనియొకనితోఁగూడ బనులయందుఁబ్రవర్తించుట—అన్యోన్యప్రీతిగా నుండెననుట.
అనుచు, అనుపు అంపు, అంపించు	ప్రస్థాపనే ప్రేషణేచ	స పంపించుట
అప్పళించు	ఆస్ఫాలనే	స భుజములుమొదలైనవి చఱచుట
అప్పగించు	అర్పణే	స ఒకనివశముచేయుట
అబ్బు	లభ్యతాయాం	అ లభ్యమగుట
అమ్ము	విక్రయే	స విక్రయించుట
అమరు అమురు	శోభాయాం సిద్ధౌచ	అ శోభించుట సిద్ధించుట
అయిదుపదిచేయు	పరాగతౌ	అ వెనుకదీయుట
అరుగు	గతౌ	అ పోవుట
అరుగుదెంచు అరుదెంచు	ఆగమనే	అ వచ్చుట
అరయు	విచారణే మార్గణేచ	స విచారించుట వెదకుట
అరికట్టు	నిరోధనే	స నిరోధించుట
అఱు	నాశే హైన్యేచ	అ నశించుట తగ్గుట
అఱుగు	జీర్ణతాయాం, లోహాదీనాం ఘర్షణేన హైన్యేచ	అ జీర్ణించుట, లోహాదులు తోముట మొదలగువాని చేతఁ దగ్గిపోవుట

ధాతువు	సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
అఱ, అఱు	ఉద్ఘోషే	అ ఉద్ఘోషించుట
అఱువు	గ్రహణాదిశక్యతాయాం, లభ్యతాయాంచ	అ పట్టుకొనుటకుశక్యమవుట చేతికఱువుట, దక్కుట
అఱువుకొను	ప్రాప్తస్యజీర్ణకరణే	స ప్రాప్తమైనదానిని జీర్ణము చేసికొనుట
అఱుము	ఆక్రమణే	స ఆక్రమించుట
అలుకు	గోమయాదిలేపనే	స పేడమొదలగువానిచే లేపనము సేయుట
అలుగు	రోషే	అ రోషముపొందుట
అలఁచు	పీడనే	స పీడించుట
అలఁదు	చర్చనే	స గంధము మొదలైనవి పూసికొనుట
అలందురు	దుఃఖే	అ దుఃఖపడుట
అలము	వ్యాప్తౌ	స వ్యాపించుట
అలయు, అలియు	శ్రాంతౌ	అ శ్రాంతుఁడగుట
అలరు	వికాసే, సంతోషేచ	అ వికసించుట–సంతోషించుట
అలవడు	అభ్యస్తే	అ అలవాటుపడుట
అల్లాడు, అల్లల్లాడు, అల్లనాడు	అనవలంబస్పందే	అ అవలంబనము లేక కదలుట
అళుకు	భయే	అ భయపడుట
అల్లు, అళ్లు	అన్యోన్యగ్రథనేన నిర్మాణే	స అల్లికగానిర్మించుట, చాఁప యల్లెను
	లతాదిప్రసరణేచ	అ తీఁగ మొదలైనది ప్రసరించుట
అవు	భవనే	అ అవుట
అవయు, అవియు	రూపపరామర్శే	అ రూపుచెడిపోవుట
అవుడుగఱ	కోపేనోష్ఠదంశనే	అ కోపముచేతఁ బెదవులు కఱచికొనుట

ఆ

ధాతువు	సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
ఆఁకొను	క్షుధితే	అ ఆఁకలిగొనుట
ఆఁగు	అనాశావస్థానే	అ నశింపక నిలుచుట
	అనాశావస్థాపనేచ	స నశింపకుండ నిలుపుట
ఆఁచు	అనాశావస్థాపనే	స నశింపకుండ నిలుపుట
ఆటు	కార్యభరసక్షమతాయాం	అ పనికిఁదాళుట (ఈకత్తి యుద్ధమున కాటెను)
	పర్యాప్తౌచ	చాలుట (ఈయన్నమంద ఱకు నాటెను)
ఆడు	కృత్తే	అ కృత్తము చేయుట
	భాషణాదౌచ	స మాటాడుట, మాటచెప్పుట, తానమాడుట, తానము సేయుట
ఆను	పానే	స త్రాగుట
	ఉపధానేచ	చేరుకొనుట
ఆనుకొను	ఉపధానే	స చేరుకొనుట
ఆదమఱ	జ్ఞప్తిభ్రంశే	అ జ్ఞప్తిదప్పుట
ఆఁపు	అనాశావస్థాపనే	స నశింపకుండ నిలుపుట
ఆపోవు	తృప్తౌ	అ తృప్తియౌట
ఆమతించు } ఆమెతించు }	సత్కృత్యాహ్వానే	స సత్కారపూర్వకముగాఁ బిలుచుట
ఆరగించు	భోజనే	స భుజియించుట
ఆరయు	పరిశీలనే	స పరిశీలించుట
	ఆర్తివారణేచ	ఆర్తివారించుట
ఆరాయు	పరిశీలనే	స పరిశీలించుట
ఆరు	పూర్తౌ	అ నిండుట
ఆరితేఱు	సమర్థీభవనే	అ సమర్థుండౌట
ఆఱు	నిర్జలీభావే	అ నిర్జలమౌట, ఎండెననుట
	ఊష్మశాంతౌ	వేఁడిశమించినచౌట
	దీపాదీనాం నాశేచ	దీపాదులు నశించుట

ధాతువు	సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
అఱ్చు	ఉద్ఘోషే దీపాదినిర్వాపణేచ	స ఉద్ఘోషించుట దీపాదులు చల్లార్చుట
అఱ్పు	దీపాదినిర్వాపణే	స దీపాదులు చల్లార్పుట
అలకించు ఆలించు	సావధానశ్రవణే	స సావధానముగా వినుట
ఆవులించు ఆవలించు	జృంభణే	అ ఆవులింత విడుచుట
ఆవటిల్లు ఆవటించు	భూతాదీనా మావేశే	అ భూతాదులావహించుట

ఇ

ఇంకు	నిర్జలీభావే	అ నిర్జలమగుట
ఇగ్గు	ఆకర్షణే	స ఈడ్చుట
ఇగ్గులాడు	అన్యోన్యాకర్షణే	అ అన్యోన్యమీడ్చికొనుట
ఇగురు	నిర్జలీభావే	అ నిర్జలమగుట
ఇగుర్చు	పల్లవోద్భేదే	అ చిగిరించుట
ఇగిలించు	దంతాన్ ప్రదర్శ్యావస్థానే అశ్వఘోషేచ	అ పండ్లు తెఱచికొనియుండుట గుఱ్ఱము శబ్దించుట
ఇచ్	దానే	స దానముచేయుట
ఇచ్చగించు	సమ్మతౌ	స సమ్మతించుట
ఇడు	దానే, నిధానేచ	స ఇచ్చు, ఉంచు మొ॥
ఇడియు	విశ్లేషే	అ విరియుట
ఇనుకు	నిర్జలీభావే	అ నిర్జలమౌట
ఇందు		అ భక్షింపఁబడిన యన్నాదులు దక్కుట
ఇనుమడించు ఇబ్బడించు ఇమ్మడించు	ద్విగుణీభావే ద్విగుణీకరణేచ	అ ద్విగుణమగుట స ద్విగుణము సేయుట
ఇముడు	సంకుచితస్థలేపర్యాప్త్యా వస్థానే	అ సంకుచితస్థలంబునఁ జాలియుండుట

ధాతువు	సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
ఇమురు	జలశోషణే	అ జలము శోషించుట
ఇయ్యకొను	అంగీకారే	స అంగీకరించు
ఇరవొందు	శోభాయాం	అ శోభించుట
ఇఱియు	దృఢసంశ్లేషణే చూర్ణీభావేచ	అ కదియుట చూర్ణమగుట
ఇటుకు	అంతరాసంకుచితావస్థానే	అ నడుమ సంకుచితముగా నుండుట
ఇలకఱ	దంతదృఢబంధే	అ దంతములు గట్టిగా బిగఁ బట్టుట

ఈ

ఈఁకు	నిర్జలీభావే	అ నిర్జలమగుట
ఈఁగు	వ్యపనాశనే	స పోఁగొట్టుట
ఈచుకపోవు ఈచుకొనిపోవు	పశ్వాదిగర్భపాతే	అ ఆవులు మొదలైనవి గర్భపాతము నొందుట
ఈడు, ఈడ్చు	కర్షణే	స లాగుట
ఈడేరు	సాఫల్యే ప్రథమరజఃప్రాదుర్భావేచ	అ సఫలమవుట కన్యరజస్వలయౌట
ఈడఁబోవు	పరాగతౌ	అ వెనుకదీయుట
ఈడగిలపడు	గంతుమశక్తౌ	అ నడువనశక్తుండౌట
ఈఁతకొట్టు ఈఁదు ఈఁదులాడు	బాహుప్లవనే	అ నీళ్లలో బాహువులచేతఁ దేలుట
ఈను	తిరశ్చాంప్రసవే సస్యఫలనిష్పత్తౌ	స ఆవుమొదలైనవి ప్రసవించుట పైరు వెన్నువిడుచుట
ఈరు, ఈర్చు	కేశలిక్షాపసారణే	స తలవెండ్రుకలలో ఈళ్లు పోవునట్లు చేయుట
ఈలుఁగు	మృతౌ	అ చచ్చుట
ఈలకఱ	దంతదృఢబంధే	అ దంతములు గట్టిగా బిగఁ బట్టుట

ఉ

ధాతువు	సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
ఉంకించు	ఉద్యమే	అ ఉద్యుక్తుఁడౌట
ఉగ్గడించు	అతివాదే	అ మిక్కిలి వాదించుట
ఉగ్గళించు	వాదారంభేచ	వాదమునకారంభించుట
ఉచ్	అంతఃప్రవేశే	స లోపలికిఁ దూఱుట
ఉంచు	నిధానే	స పెట్టుట
ఉజ్జగించు	త్యాగే	స త్యజియించుట
ఉటంకించు	సారాంశగ్రహణే	స సారాంశగ్రహణము సేయు
ఉటకాడించు, ఉడకాడించు, ఉడుకాడించు	ప్రహాసాయ బాధనే	స నవ్వుటకై యొకని బాధ పెట్టుట
ఉడాయించు	క్షణమాత్రేణాపహరణే	స క్షణమాత్రములో నపహరించుట (ప్రాకృతతద్భవము)
ఉండు	నివాసే	అ నివసించుట
ఉడుకు	క్వాథే	అ పక్వమవుట
ఉడికిలు	పరిహాసజే రోషేచ	అపహాసముచేత రోషయుక్తుఁడౌట
ఉడుగు	కార్యవిరమణే	స పనిచాలించుట
	కార్శ్యేచ	కృశించుట
ఉడ్డుగుడు	శ్వాసపారవశ్యే	అ ఊపిరి త్రిప్పకో లేక పోవుట
ఉడిపోవు	నిస్సారీభవనే	అ నిస్సారమౌట
ఉతుకు, ఉదుకు	వస్త్రాదిక్షాళనే	స వస్త్రాదులు క్షాళనము సేయుట
ఉదిరిపడు	ఆకస్మికవల్గనే	అ ఉలికిపడుట
ఉదిలపడు, ఉదిలగొను	చింతాయాం	అ చింతనొందుట
ఉనుచు	నిధానే	స పెట్టుట
ఉప్పు	పిష్టవ్రీహ్యాదిక్వథనే	స పిండి, వడ్లు మొదలైనవి ఉడుకఁబెట్టుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
ఉప్పొంగు	అ	ఉద్వేల్లనే	పైకిఁబొంగుట
ఉప్పతిలు / ఉప్పతిల్లు	అ	ఉద్భవే	ఉద్భవించుట
ఉప్పతించు	స	ఉత్పాతానుధ్యానే	ఉత్పాతమనియెంచుట అనఁగాఆశ్చర్యమనియెంచెననుట.
ఉబ్బు / ఉబుకు	అ	పీనతాయాం	బలియుట,
		సంతోషేచ.	సంతోషించుట
ఉబ్బరించు	అ	ఉచ్ఛూనతాయాం	ఉబ్బుగానౌట
	స	ఉచ్ఛూనీకరణేచ	ఉబ్బుగాఁజేయుట
ఉముచు / ఉమియు	స	నిష్ఠీవనే	ఉమ్మివేయుట
ఉమ్మగిలు	అ	ఊష్మణాపాకే	ఆవిరిచేతఁబక్వమౌట
ఉమ్మదించు	అ	నివాతోష్మణి	గాలిలేనందున ఉక్కగానుండుట
ఉరడించు	అ	విజృంభణే	విజృంభించుట
ఉరియు	అ	విస్రంసే	విడిపోవుట
ఉరలు	అ	విస్రంసే	విడిపోవుట
		పతనేచ	పడిపోవుట
ఉరళించు	అ	శోభాయాం	శోభించుట
ఉరుము	స	సకోపదర్శనే	కోపముగాఁజూచుట
		హుంకారేచ	హుంకారముసేయుట
ఉరియాడు	అ	కంపనే	కంపించుట
ఉఱు	అ	అర్హత్వే	అర్హమవుట
	అ	హైన్యే	తగ్గిపోవుట
	స	బహూకరణేచ	గొప్పగాఁజూచుట
ఉఱుకు	అ	ధావనే	పరుగెత్తుట
	అ	ఊర్ధ్వభాగాత్పతనేచ	మీఁదినుండి దుముకుట
ఉఱియు	అ	వర్షజలస్రావే	వాననీళ్లు స్రవించుట
ఉఱుము	అ	మేఘగర్జితే	మేఘముగర్జించుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
ఉబ్బులూఁగు, ఉబ్బూఁత, లూఁగు	అ	డోలనాతిశయే	మిక్కిలి యూఁగుట
		కార్యోత్సాహే చ	పనియందు మిక్కిలి ఉత్సాహయుక్తుఁడౌట
ఉలుకు, ఉలికిపడు	అ	ఆకస్మికవల్గనే	ఆకస్మికముగా నదిరిపడుట
ఉవ్విళ్ళూరు	అ	గృధ్నుతాయాం	మిక్కిలి మనసుపడుట
ఉసుకు	స	వస్త్రక్షాళనే	వస్త్రక్షాళనము చేయుట
ఉసికొలుపు	స	శునాంప్రేరణాయాం	కుక్కలఁ బ్రేరేపించుట
ఉసూరను, ఉసురను, ఉస్సురను, ఉస్సను	అ	నిర్వేదే	విసుకుట

ఊ

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
ఊకొను, ఊకొట్టు	స	శ్రవణే	వినుట
ఊకించు	స	చాలనే	కదలించుట
ఊఁగు, ఊఁగులాడు	అ	డోలనే	ముందటికి వెనుకకుఁ గదలుట
ఊఁచు, ఊఁచిపోవు	అ	రోగేణ కేశభ్రంశే	తల రోగముచే వెండ్రుకలు లేనిదగుట
ఊఁచు	స	డోలాచాలనే	ఉయ్యెలనూఁగఁజేయుట
		నిష్ఠీవనే చ	ఉమియుట
ఊటు	స	పశ్వాదీనాం నిశ్శేషపానే	పశ్వాదులు నిశ్శేషముగాఁ ద్రాగిపోవుట
ఊడు	అ	పలాయనే	పలాయితుఁడౌట
		విస్రంసే చ	విడిపోవుట
ఊడు, ఊడ్చు	స	అంకురారోపణే	మొలకలు నాటుట
		ధూళినిర్హారే	దుమ్ముత్రోసివేయుట
		విస్రంసనే	వదిలించుట
		భూషణావమోచనే	సొమ్ములుతీసివేయుట

ధాతుమాల.

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
ఊఁదు	స	ఆధ్మానే	శంఖాదులుపూరించుట
	స	అవష్టంభే	ఆనుకొనుట
	అ	ఉచ్ఛూనతాయాంచ	లావౌట
ఊను	స	అవలంబే	అవలంబించుట
ఊయు	స	నిష్ఠీవనే	ఉమ్మివేయుట
ఊర్చు	అ	శ్వాసే	నిట్టూర్పువిడుచుట
ఊరార్చు	స	అనునయే	అనునయించుట
ఊరడిలు ఊరడు ఊరడిల్లు	అ	ఆశ్వాసే	తెప్పిఱిల్లుట
ఊరడించుకొను ఊరటించుకొను	అ	స్వయమాశ్వాసే	తెప్పఱిల్లుకొనుట
ఊఱటిలు ఊఱటిల్లు ఊఱడిల్లు ఊఱడిలు ఊఱడు	అ	శాంతౌ	శాంతిపొందుట
ఊఱు	అ	జలోత్పత్తౌ	నీళ్ళుపుట్టుట
	అ	కందోత్పత్తౌ	గడ్డపుట్టుట
	అ	దేహపీనతాయాం	దేహములావౌట
	అ	లవణాదిసంస్కారేచ	ఉప్పుమొదలైవానిలో నూఱుట

ఎ

ఎక్కు	స	ఆరోహణే	ఆరోహించుట
ఎక్కుపెట్టు	స	ధనుషిగుణారోపణే	వింటనల్లె మోపెట్టుట
ఎక్కిరించు	స	అనుకృత్యాపహాసే	అనుకరించిపరిహాసముచేయుట
ఎగియు ఎగురు	అ	ఉత్పతనే	పయికిఁబోవుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
ఎగిసిపడు ఎగిరిపడు	అ	అత్యూర్ధ్వపతనే	మిట్టిపడుట
ఎగఁజేపు ఎగఁదన్ను	స	దుగ్ధానావిష్కరణే	ఆవు పాలు పైకిఁజేపుట
ఎగవేయు	స	కర్తవ్యకర్మాకరణే	చేయవలసినపని చేయకపోవుట
		ఊర్ధ్వక్షేపే చ	పయిగా వేయుట
ఎగు	స	బాణప్రయోగే	బాణము ప్రయోగించుట
ఎంచు	స	గణనాయాం	లెక్కపెట్టుట
		అనుధ్యానే చ	తలఁచుట
ఎచ్చ్	అ	ఆధిక్యే	అధికమౌట
	స	అతిక్రమణే చ	అతిక్రమించుట
ఎచ్చరించు	స	జ్ఞాపనే	జ్ఞాపకము సేయుట
ఎండు	అ	శుష్కీభావే	శుష్కమౌట
ఎడయు ఎడవాయు	స	వినాభావే	విడిచియుండుట
ఎడలు	అ	గతౌ	పోవుట
ఎడదెగు	అ	విచ్ఛేదే	విచ్ఛిన్నమౌట
ఎత్తు	స	ఉన్నయనే	పయికిఁదీయుట
		ఉత్తంభనే	పయిగాఁబట్టుకొనుట
		గ్రహణే	గ్రహించుట
		ఆరంభే	ఆరంభించుట
ఎత్తుకొను	స	గ్రహణే	గ్రహించుట
		ఆరంభే	ఆరంభించుట
		స్వస్మిన్నారోపణే చ	తనయందెక్కించుకొనుట
ఎత్తుపడు	అ	అశక్తౌ	అశక్తుఁడౌట
ఎత్తిపొడు	స	సోల్లుంఠనే	చేసినతప్పులు దెప్పిపెట్టుట
ఎదుగు ఎసుగు	అ	వృద్ధౌ	వృద్ధినొందుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము
ఎదిర్చు ఎదిఱ్చు ఎదిరించు ఎదిఱించు ఎదుర్కొను ఎదుఱ్కొను ఎదురు	స	ప్రత్యవస్థానే	ఎదురుగా నిలిచి జగడమునకుఁ బూనుట
		పర్యనుయోగే	అడిగినవానిమరలి యడుగుట
		ప్రత్యుద్గమనేచ	ఎదురుగాఁబోవుట
ఎన్ను	స	గణనాయాం	లెక్కపెట్టుట
ఎనయు	అ	సంయోగే	కలియుట
ఎనచు ఎనపు	స	పక్వశాకాదీనాందర్వ్యాదినామర్దనే	పక్వమయిన కూర మొదలయిన దాని గరిటె మొదలైన దానితో మర్దించుట
ఎరియు	అ	దాహే	దగ్ధమౌట
ఎఱగు	స	నమస్కారే	నమస్కరించుట
ఎఱుఁగు	స	జ్ఞానే	తెలిసికొనుట
ఎలయించు	స	దానే	ఇచ్చుట
		సంతోషణేచ	సంతోషింపఁజేయుట
ఎలుఁగిచ్చు	అ	ధ్వానే	ధ్వనిచేయుట
ఎసఁగు ఎసలారు	అ	శోభాయాం	శోభించుట

ఏ

ఏకు	స	తూలాదిప్రచయకరణే	దూదిమొదలైనదాని విడఁదీయుట
		దోషప్రఖ్యాపనేచ	అందఱియొద్దను దూషించుట
ఏకారు	అ	అనవలంబభ్రమణే	అవలంబము లేక తిరుగుట
	స	దైన్యయాచనేచ	దైన్యముగ యాచించుట
ఏగు	అ	గతౌ	పోవుట
ఏఁగుదెంచు	అ	ఆగమనే	వచ్చుట
ఏచు	స	పీడనే	పీడించుట
ఏటువడు	అ	తాడితత్వే	కొట్టఁబడుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
ఏడు, ఏడ్చు	అ	రోదనే	రోదనముసేయుట
ఏతెంచు	అ	ఆగమనే	వచ్చుట
ఏను	స	రక్షణే	రక్షించుట
ఏమఱు, ఏమాఱు	అ	ప్రమాదే	ప్రమాదము పొందుట
ఏయు	స	క్షేపణాదౌ	వేయుట
ఏర్చు	స	దాహనే	దహించుట
ఏర్పడు, ఏరుపడు	అ	నిష్కర్షే	నిష్కృష్టమగుట
ఏఱు, ఏఱ్చు	స	కణశోన్వేషణే	ఒక్కొక్కటిగా వెతకుట
ఏలు	స	పాలనే	పాలించుట
ఏవగించు	స	అసహనే	అసహ్యపడుట

ఒ

ఒక్కాణించు	స	ఆఖ్యానే	చెప్పుట
ఒగ్గు	అ	ఉద్యమే	ఉద్యుక్తుఁడగుట
ఒగర్చు	అ	కషాయీభవనే	ఒగరువేయుట
ఒంగు	అ	నతౌ	నమ్రమగుట
ఒంటు	అ	దేహానుకూల్యే	దేహమున కనుకూలమగుట
ఒట్టు	అ	నిర్జలీభావే	నిర్జలమగుట
ఒడ్డు	స	పణక్షేపే	పందెము పెట్టుట
		ఉద్యమే చ	పూనుట
ఒడుకు	స	తంతునిర్మాణే	దారములు నిర్మించుట
ఒడుచు	స	పరాభావనే	ఓడించుట
ఒడియు	స	హఠాద్గ్రహణే	బలాత్కారముగాఁ బట్టుకొనుట
ఒడిగట్టు	అ	అవశ్యచికీర్షాయాం	అవశ్యముగాఁ జేయవలయు నని సిద్ధమగుట
ఒడఁబడు	స	సమ్మతౌ	సమ్మతించుట
ఒడిసివేయు	స	ప్రసభక్షేపే	విసరివేయుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
ఒడివేయు	స	ప్రతివేష్టనే	మెలివేయుట
ఒత్తు	స	వ్యూహనే	ఆవలికిఁద్రోయుట
	స	శంఖాదిధ్మానే	శంఖాదులూఁదుట
	స	నిష్పీడనే	పిసుకుట
	అ	అపసరణే-(దాక్షిణాత్యానాం) క్రముకఖండనాదౌచ	ఆవలికి జరుగుట వక్కలు ఖండించుట
ఒత్తిలు ఒత్తిగిలు ఒత్తికిలు	అ	ఏకపార్శ్వపరివర్తనే	ఒక్కప్రక్కగాఁ బొర్లుట
ఒందు	స	ప్రాప్తౌ	పొందుట
ఒదుగు	అ	అంగసంకోచావస్థానే కార్యోపయోగేచ	దేహము సంకుచించుకొనియుండుట పనికుపయోగించుట
ఒదవు ఒదువు	అ	వ్యాప్తౌ కార్యోపయోగేచ	వ్యాపించుట పని కుపయోగించు
ఒదర్చు	స	ఉద్ఘాటనే	పెళ్ళగించుట
ఒసరు	అ	శోభాయాం సంభవేచ	శోభించుట సంభవించుట
ఒనర్చు ఒనరుచు ఒనరించు	స	కరణే	చేయుట
ఒనఁగూడు	అ	సంఘటనాయాం	సంఘటిల్లుట
ఒప్పు	అ	శోభాయాం సమ్మతౌచ	శోభించుట సమ్మతించుట
ఒప్పించు	స	సమ్మతికరణే అర్పణేచ	సమ్మతింపఁజేయుట అప్పగించుట
ఒప్పగించు	స	అర్పణే	అప్పగించుట
ఒమ్ము	అ	అనుకూల్యే	అనుకూలమౌట
ఒరుము	అ	సంయోగే	కలియుట
ఒరగు ఒరుగు	అ	పతనే ఏకతోవినమనేచ	పడుట ఒకప్రక్కగా ఒంగుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
ఒరయు		ప్రాప్తౌ	పొందుట
ఒరియు	స	ఘర్షణే	ఒరసికొనుట
ఒఱయు		శాణోల్లేఖనేచ	సానపెట్టుట
ఒఱియు			
ఒఱగు	అ	పతనే	పడుట
ఒఱుగు		ఏకతోవినమే	ఒకప్రక్కగా ఒఁగుట
		నమస్కారేచ	నమస్కరించుట
ఒరలు	అ	విలాపే	విలపించుట
ఒర్లు		బహుజల్పనేచ	తఱచు మాటలాడుట
ఒలుకు	అ	స్కందనే	చిందుట
ఒలు	స	తుషాద్యపనయనే	పైపొట్టు తొఁబక మొదలైనది తీసివేయుట
ఒలయు	అ	శోభాయాం	శోభించుట
ఒల్లఁబోవు	అ	ముఖవైవర్ణ్యే	వివర్ణముఖుఁడౌట

ఓ

ఓకిరించు	అ	వమనోద్యమనే	కక్క నుద్యుక్తుఁడౌట
ఓకిలించు			
ఓటించు	స	అన్యాయేనజయే	అన్యాయముగా జయించుట
ఓట్రించు			
ఓటాఱు	అ	భిన్నతాయాం	భిన్నమౌట
ఓటుపడు	అ	నిశ్చేష్టతాయాం	నిశ్చేష్టుఁడౌట
ఓడు	అ	పరాజయే	పరాజితుఁడౌట
		భయే	భయపడుట
		జలస్రావేచ	నీళ్లుకాఱుట
ఓడించు	స	జయే	జయించుట
ఓడఁగొట్టు			
ఓదార్చు	స	అనునయే	అనునయించుట
ఓదర్చు			
ఓపు	అ	శక్తౌ	శక్తుఁడౌట
ఓము	స	రక్షణే	రక్షించుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
ఓరసిలు ఓరసిల్లు ఓరసించు	అ	ఏకపార్శ్వగమనే	ఒక ప్రక్కకుఁ బోవుట
ఓరు ఓర్చు	స	సహనే జయేచ	సహించుట జయించుట
ఓలలాడు	అ	జలక్రీడాయాం	జలక్రీడలాడుట
ఓసరిలు	అ	ఏకపార్శ్వగమనే	ఒక ప్రక్కకుఁబోవుట
ఓసరించు	స	ఏకత్రోనోదనే	ఒక ప్రక్కకుఁద్రోయుట
ఓహటించు	అ	పరాగతౌ	వెనుకదీయుట
ఔడుగఱు	అ	కోపేనోష్ఠదంశనే	కోపముచేతఁ బెదవులు గొఱికికొనుట

క

కక్కు	స	వమనే	వమనము సేయుట
కచ్	స	అశువ్యాపారే	సొగటాలు మొదలైనవినడుపుట
క్రచ్	స	కాంక్షాయాం	కాంక్షించుట
కట్టు	స	బంధే	బంధించుట
	అ	గవాదీనాంగర్భధారణేచ	ఆవులు మొదలైనవిఁజూలాలౌట
	అ	తిరశ్చామవశకునేచ	తిర్యగ్జాతులవశకునమౌట
కటకటంబడు కటకటాపడు	అ	సంతాపే	సంతాపపడుట
కడుగు	స	ప్రక్షాళనే	ప్రక్షాళనము సేయుట
కడతేరు	అ	పారగమనే	తుదముట్టుట
కడలుకొను	స	ఆక్రమణే	ఆక్రమించుట
కడుగొను కడఁగు కణఁగు	అ	ఉద్రేకే	ఉద్రేకించుట
కత్తరించు	స	కర్తనే	కత్తెరతోఁ ఛేదించుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
కతకు కతుకు కదకు కదుకు	స	శునఆస్వాదే	కుక్కయాస్వాదించుట
కదుము	స	నోదనే	అవతలఁద్రోయుట
కదుముకొను	స	స్థలాక్రమణే	స్థలమాక్రమించుట
కదియు	అ	సన్నిధానే	సమీపించుట
	స.	ప్రాప్తౌచ	పొందుట
కదలు కదులు	అ	చలనే	చలించుట
కదించు	స	స్వర్ణరజతశలాకాప్రసారణే	బంగారుగాని, వెండిగానిసాఁగఁదీయుట
కందు	అ	ఊష్మణావర్ణాంతరప్రాప్తౌ	వేఁడిచేతమాఱురూపౌట
కనలు	అ	కోపే	కోపించుట
		ఊష్మణావర్ణాంతరప్రాప్తౌచ	వేఁడిచేతమాఱురూపౌట
కను	స	దర్శనే.	చూచుట
		మానుషాదీనాం ప్రసవేచ	మనుష్యాదులుప్రసవించుట
కనుపించు	అ	దర్శనవిషయతాయాం	అగపడుట
	స	ప్రదర్శనే	చూపుట
	స	ప్రసవకరణేచ	ప్రసవింపఁజేయుట
కనుఁగొను	స	దర్శనే	చూచుట
కనుక్కొను	స	ప్రయాసదర్శనే	ప్రయాసముచేతఁజూచుట
		ప్రసవేచ	ప్రసవించుకొనుట
కనుపెట్టు కనిపెట్టు	స	ప్రతీక్షాయాం	ప్రతీక్షించుట
	స	దర్శనావస్థానేచ	చూచుచునుండుట
కనుపడు కనుపట్టు కనుబ్రాము	అ	దర్శనవిషయే	అగపడుట
కప్పు కనుమొఱగు	స	ఆచ్ఛాదనే	ఆచ్ఛాదించుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
కమ్ము	స	తిరోధానే	తిరోధానముచేయుట
కముచు	స	గిళనే	మ్రింగుట
కమ్మిదీయు	అ	స్వర్ణరజతయోర్లతాకరణే	బంగారుగాని వెండిగాని కమ్మిగాఁదీయుట
		పలాయనేచ	పరుగెత్తుట
క్రమ్మఱు	అ	పర్యావర్తనే	మళ్లుట
కమరు కమలు కములు	అ	ఊష్మణావర్ణాంతరప్రాప్తౌ	వేడిచేత మాఱురూపౌట
కరఁగు	అ	ద్రవనిష్పత్తౌ	ద్రవించుట
కరుగు గ్రా	స	ద్రవనిష్పాదనేచ	ద్రవింపఁజేయుట
కఱ, కఱు	స	దంశనే	కొఱుకుట
కఱచు	స	అభ్యాసే	అభ్యసించుట
కలఁగు కలతపడు కలకపాఱు కలఁగుడువడు	అ	కాలుష్యే	కలుషమౌట
కలుగు	అ	లాభే	లభించుట
		ఉత్పత్తౌ	పుట్టుట
		కాలుష్యేచ గ్రా	కలుషమౌట
కలియు	స	ప్రాప్తౌ	పొందుట
	అ	సంయోగేచ	కూడుట
కలుపు	స	సంయోజనే	కూర్చుట
		కలుషీకరణేచ గ్రా	కలుషముగఁజేయుట
కలువరించు కలవరించు	అ	స్వప్నభాషణే	స్వప్నములోమాటలాడుట
కలగను	అ	స్వప్నప్రాప్తౌ	స్వప్నమొందుట
కవియు	అ	అభిముఖకలహోద్యోగే	అభిముఖముగాఁ గలహమున కుద్యుక్తుఁడౌట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
కసురు, కసరు	స	ఉపాలంభే	తిట్టుట
కసుగందు	అ	పుష్పాదీనామీషత్ మ్లానౌ	పుష్పాదులు కొంచెముగా వాడిపోవుట
కాఁగు	అ	తప్తతాయాం	తప్తమౌట
కాంచు	స	దర్శనే	చూచుట
కాచు	స	ఫలనిష్పత్తౌ	ఫలించుట
	స	ప్రతీక్షాయాం	ప్రతీక్షించుట
	స	గవాదిపాలనే	ఆవులు మొదలైనవానిని బాలించుట
	అ	జ్యోత్స్నాతపయోః ప్రకాశేచ	వెన్నెలగాని, యెండగాని ప్రకాశించుట
కా	స	అపరాధసహనే	అపరాధము సహించుట
		ప్రజాపాలనేచ	ప్రజలఁ బాలించుట
కాఁచు	స	తప్తకరణే	తప్తముసేయుట
కాచుకొను	స	ప్రతీక్షాయాం	ప్రతీక్షించుట
		అగ్న్యాతపసేవాయాంచ	నిప్పునుగాని యెండనుగాని సేవించుట
కాదుపడు	అ	స్మృతిభ్రంశే	స్మృతితప్పుట
కాన్పించు, కానిపించు, కానుపించు }	అ	దర్శనవిషయే	అగపడుట
	స	ప్రదర్శనే	చూపుట
	స	ప్రసవకరణేచ	ప్రసవింపఁజేయుట
కాపాడు	స	రక్షణే	రక్షించుట
కాయు	స	ఫలనే	ఫలించుట
	స	పశ్వాదిపాలనే	ఆవులు మొదలైనవానిని బాలించుట
	అ	జ్యోత్స్నాతపయోః ప్రకాశేచ	వెన్నెలగాని యెండగాని ప్రకాశించుట
కారు	అ	స్రావే	స్రవించుట
		శ్లేష్మోద్గ్రాహకంఠఖాత్కారే	శ్లేష్మమును బయటికిఁదీయుటకై కంఠమునఖాత్కారము చేయుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
కాఱించు	స	పీడనే	పీడించుట
కార్కొను కారుకొను	స	కృష్ణతయావరణే	నల్లఁగాఁగ్రమ్ముకొనుట
కాలు	అ	దాహే	దగ్ధమౌట
క్రాలు	అ	ప్రకాశే	ప్రకాశించుట
కాల్ద్రొక్కు	స	వివాహే	వివాహమౌట
కావించు	స	కరణే, కారణేచేత్యేకే	చేయుట, చేయించుట
కావరించు	అ	మదే	మదించుట
క్రిక్కిఱియు	అ	అతిసమ్మర్దే	మిక్కిలికదియుట
కికురించు	స	లాలనే	లాలనసేయుట
కిట్టు	స	అనుకూల్యే సన్నిధానేచ	అనుకూలించుట సమీపించుట
కినియు	అ	కోపే	కోపించుట
కిఱుపు	స	నేత్రసంజ్ఞాయాం	నేత్రముసంజ్ఞగాఁగదలించుట
కిలారించు కిలకిలారించు కిలాఱ్చు	అ	కోలాహలకరణే-గ్రా-	కోలాహలధ్వ సేయుట
కీడ్వడు కీడుపడు	అ	కష్టప్రాప్తౌ	కష్టమునొందుట
కుక్కు	స	ప్రహారే నోదనేచ	ప్రహరించుట త్రోయుట
క్రుంగు, కుంగు	అ	భారాదినాబుధ్నాధో గమనే	భారాదులచేత మొదలు క్రిందికిఁ బోవుట-దిగఁబడెననుట
క్రుచ్	స	శలాకాదీనా మంతఃప్రవేశనే	కడ్డి మొదలగునవి లోపలికిఁ దూఱ్చుట
క్రుంచు, కుంచు	స	హీనకరణే ఆకుంచనే అధఃప్రాపణేచ	తక్కువచేయుట ఆకుంచనము చేయుట క్రిందికిఁ బొందించుట
కుట్టు	స	సీవనే వేధే దంశనేచ, (పిపీలికాదీనాం)	బట్టకుట్టుట చెవులు కుట్టుట చీమకుట్టుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము
కుంటు	అ	విషమగమనే	కుంటుగా నడుచుట
కుడు	స	భక్షణే	భక్షించుట
		స్నాతౌచ	చప్పరించుట, (చన్ను గుడిచెనని
కుతిలపెట్టు	స	బాధనే	బాధపెట్టుట
కుందు	అ	మనోదుఃఖే	మనస్సున దుఃఖపడుట
		మృతౌచ	చచ్చుట
కుందుకొను	అ	స్వయమంతర్దుఃఖే	తనలోఁదాను దుఃఖించుట
కుదురు	అ	సంభవే	సంభవించుట
		సమ్యగ్భావేచ	లెస్సయౌట
కుదియు	అ	హ్రాసే	హ్రస్వమగుట
కుదించు } కుదియించు }	స	హ్రాసకరణే	తగ్గించుట
		చాలనవిశేషేచ	సెనగలు మొదలైనవానిని గుదిలించుట
కుదియవేయు	స	ఉద్ధృత్యపాతనే- దార్వాదీనాం	ఎత్తి క్రిందవేయుట
		పరితఃప్యసంయోజనేచ	కాష్ఠాదులు మొనకొట్టివేసి కూర్చుట
కుదిలించు	స	పురఃపశ్చాచ్చచాలనే	ముందటికి వెనుకకుఁ గదలించుట
కునుకు	అ	నిద్రాయాం	నిద్రించుట
కుప్పించు	అ	ఉత్ప్లుతనోద్యమే	ఎగయుట కుద్యుక్తుండౌట
కుప్పటించు } కుప్పళించు }	స (గ్రా)	వాసస్సంహత్యపాణిభ్యాంనిర్ణేజనే	బట్ట-ముద్దగాఁజేసి రెండుచేతులతో నుదుకుట
కుమ్ము	స	అవహననే	డంచుట
		పశ్వాది విషోథనేచ	ఆవు మొదలైనవి పొడుచుట
కుముల	అ	అంతరేవనిర్దాహే	లోఁగానే నిశ్శేషముగాఁ గాలిపోవుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
కుమ్మరించు	స	కుంభాదీనవపాత్ర్య తదం తస్థధాన్యాదినామధః క్షేపే	కుండ మొదలయినవానిని బోర్లించి దానిలోనుండు ధాన్యాదులను గ్రింద పోయుట
క్రుమ్మఱు	అ	సంచారే	సంచరించుట
కురియు	అ	వర్షస్రావే	వాన స్రవించుట
	స	వర్షణేచ	మేఘము వర్షించు
కుఱ్ఱు	స	ఉపాలంభే	తిట్టుట
కుఱుకొను	అ	త్వరాయాం	త్వరపడుట
కులుకు	అ	శృంగారచేష్టాయాం	శృంగారచేష్ట సేయుట
కుళ్ళగించు	స	కించిత్ఖననే	పాది మొదలైనవి కొంచెముగాఁ ద్రవ్వుట
కుళ్ళు	అ	ద్రవశైథిల్యే	మురిగిపోవుట
		ప్రచ్ఛన్నరోదనేచ	తనలోఁ దా నేడ్చుట
కుసలఁబడు	అ	విశీర్ణపతనే	విఱుగునట్లు పడుట
		ఉద్వేగేచ	దిగులుపడుట
కూఁకు-గ్రా	అ	అస్తమయే	అస్తమించుట
కూఁకొను-గ్రా, కూచుండు	అ	ఉపవేశనే	కూర్చుండుట
కూడు	స	ప్రాప్తౌ	పొందుట
	స	ఏకత్రోగణనాయాం	ఒక్కకలియఁగూడుట
		సంయోగే	కలియుట
	అ	యోగ్యతాయాంచ	యోగ్యమగుట
కూయు	అ	శ్వరవే	కుక్క యఱచుట
	స	ఆహ్వానే(దాక్షిణాత్యానాం)	పిలుచుట
కూరు	అ	నిద్రాయాం	నిద్రించుట
	స	ప్రాప్తౌ	పొందుట
	స	ఖాతాదిపూరణేచ	గాతము మొ॥ పూడ్చుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము
కూర్కు	అ	నిద్రాయాం	నిద్రించుట
కూర్చు	స	సంయోజనే	కూడునట్లు చేయుట
		పత్రాసూత్రనిర్మాణేచ	విస్తరిగుట్టుట
కూర్చుండు	అ	ఉపవేశనే	ఉపవిష్టుఁడగుట
కూలు	అ	మృతౌ	చచ్చుట
		వృక్షాదిపతనేచ	చెట్టు మొదలైనది పడుట
కూలఁబడు	అ	విశీర్ణపతనే	కుసలఁబడుట
కెడయు	అ	మృతౌ	చచ్చుట
కెలుకు	స	లోడనే	కలియఁబెట్టుట, కుళ్ళగించుట
కెడలు, కెరలు, కెర్లు, క్రెళ్ళు } గ్రా	అ	ఉద్రేకే, కోపేచ	ఉద్రేకించుట, కోపించుట
కేకరించు	స	అంతశ్శ్లేష్మాకర్షణే	లోపలనుండు శ్లేష్మమునాకర్షించుట
కేటాయించు-గ్రా	స	పృథగ్భావే	పృథక్కరించియుంచుట
కేరు	అ	అత్యుత్సాహేనహాసే	అత్యుత్సాహము చేతనవ్వుట
కొంకు	అ	హ్రీయాభయే	లజ్జచేత భయపడుట
కొట్టు	స	ప్రహారే	ప్రహరించుట
		ఛేదనేచ	ఛేదించుట (తలకొట్టు-చెట్టుకొట్టె)
కొట్లాడు	అ	కలహే	కలహించుట
కొండాడు	స	స్తుతౌ	స్తుతియించుట
కొణుగు	స	ఉపాంశుజల్పనే	మెల్లగా మాటలాడుట
కొతుకు, కొద్దుకు	అ	భయవికారే	భయవికారము నొందుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
కొను	స	గ్రహణే క్రయణేచ	గ్రహించుట క్రయముసేయుట
కొనుక్కొను	స	స్వార్థక్రయణే	తనకైక్రయముసేయుట
కొనియాడు	స	స్తుతౌ	స్తుతియించుట
కొనిపోవు కొంపోవు	స	గృహీత్వాగమనే	గ్రహించుకొనిపోవుట
కొఱుకు	స	దంశనే	కఱచుట
కొఱలు	అ	పూర్తౌ	నిండుట
కొలు	స	మానే	మానముసేయుట (ధాన్యాదులుకొలుచు)
		సేవాయాంచ	సేవించుట
క్రొవ్వు కొవ్వు	అ	మదే	మదించుట
కొసరు కొసుకు	స	అతికాంక్షాయాం	మిక్కిలికోరుట
		దానానంతరం పునఃకించిద్దేయమితిప్రార్థనాయాంచ	ఇచ్చినవెనుక మరలఁ గొంచెమిమ్మనిప్రార్థించుట
కోడు	స	తండులాదివివేచనే	బియ్యము మొదలైనవానిని బృథక్కరించుట
కోపగించు	అ	కోపే	కోపపడుట
కోయు	స	పుష్పాద్యపచయే	పుష్పాదులు చెట్లలోనుండి గ్రహించుట
		లవనే	పైరుమొదలైనవికోయుట
కోరు	స	కాంక్షాయాం	కాంక్షించుట
		వరణేచ	వరించుట
కోరుకొను	స	వరణే	వరించుట
కోరాడు	స	వరాహాదీనాంమృదాద్యుత్ఖాతవికిరణాద్యా	పందులుమొదలైనవి మట్టిత్రవ్వియావలనావలవెదచల్లుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
క్రోలు	స	పానే	త్రాగుట
కోల్పడు	అ	స్వార్థవ్యపనాశనే	పోఁగొట్టుకొనుట
కోల్పుచ్	స	నాశనే	నశింపఁజేయుట
కోలుమసఁగు	అ	విజృంభణే	విజృంభించుట
కోట్లలఁజేయు	స	రణోద్యోగకరణే	రణోద్యుక్తముగాఁజేయుట
కొకొను ప్రా	స	ప్రాగన్యదీయ స్యార్థస్య కార్యస్య వాస్వవశీకరణే	మున్నొకనిదిగానున్న యర్థమునైనఁ గార్యమునైన స్వవశముగాఁ జేసికొనుట
కౌఁగిలించు	స	ఆలింగనే	ఆలింగనము చేసికొనుట

గ

గ్రక్కదలు	అ	భృశచలనే	మిక్కిలి కదలుట
గట్టించు	స	ఘట్టనయాపూరణే ఫలకే మష్యాదినా పూర్వరూపవ్యపనయనేచ	ఘట్టనచేసికూరుట పలకమీఁదమసి మొదలైనవానిచేత మొదటిరూపు మాపుట
గడు	అ	అతిక్రమణే	అతిక్రమించుట
	స	లంఘనేచ - ప్రా	దాఁటుట
గడించు, గణించు	స	ఆజ్ఞనే	ఆజ్ఞించుట
గండరించు	అ	ఆవిర్భావే	ఆవిర్భవించుట
గడఁదేరు, గడఁదీరు	అ	ప్రౌఢతాయాం	ప్రౌఢుఁడౌట
గతుకు	స	శునఆస్వాదే	కుక్కయాస్వాదించుట
గంతుగొను, గంతుగొట్టు	అ	మృతౌ	చచ్చుట
గదుము, గదుముకొను, గదురు	స	ప్రాప్తౌ	పొందుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
గదురుకొను	స	ధర్షణే	ధర్షించుట
గద్దించు } గదమాయించు }	స	ధిక్కారే గ్రా	ధిక్కరించుట
గద్దరించు	అ	ముఖాదేరుచ్ఛూనతాయాం	ముఖము మొదలైనవుబ్బుట
గలతరించు	అ	ఆకస్మికపులకోద్గమే	ఆకస్మికముగా గగురువొడుచుట
గలవరించు } గలబరించు }	స	పాత్రజలవిలోడనే	పాత్రలోనీళ్లుకలియఁబెట్టు
గాఁడు	స	వేధనే	బాణాదులచేత గ్రుచ్చుట
	అ	విద్ధతాయాంచ	బాణాదులుగ్రుచ్చుకొనుట
గారవించు	స	ప్రీణనే	ప్రీతిసేయుట
గాలించు	స	పాత్రేజలేనతండులాదిషుపాషాణశోధనే	పాత్రలో జలముచేత బియ్యము మొదలైన వానిలోని ఱాళ్లుశోధించుట.
		మార్గణేచ	వెదకుట
గిచ్	స	నఖశోదనే	గోళ్లతోరక్కుట [ట
గింజు గ్రా	స	కార్పణ్యయాచనే	కార్పణ్యముగ యాచించు
గింజుకొను } గిజగిజలాడు }	అ	ఆపదాహస్తపాదాదికర్షణే	ఆపదచేతఁ గాలుసేతులు నీడ్చికొనుట
గిట్టు	అ	మృతౌ	చచ్చుట
		సమ్మతౌచ	సమ్మతమాట
గిఱిగొను	స	పరివేష్టనే	చుట్టుకొనుట
గిలుబాడు	స	చౌర్యే	దొంగిలించుట
గిల్లు	స	అంగుష్ఠతర్జనీభ్యామూర్వాదాచర్మోద్గ్రహణే	అంగుష్ఠతర్జనులచేతఁదొడ మొదలైనచోటులఁ జర్మమునుబట్టి లాగుట
		నఖక్షతకరణేచ	నఖక్షతము సేయుట. పండ్లు గిల్లెను

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
గీచు	స	రేఖాకారక్షతే	రేఖాకారముగాక్షతముసేయుట
గీటు	స	అసనే	చిమ్ముట
గీటుకొను	స	సంకేతే	సంకేతముసేయుట
		ఛద్మనామారణేచ	ఛద్మనగాఁజంపుట
గీటడఁచు	స	మారణే	చంపుట
గీయు గీరు (గ్రా)	స	రేఖాలిఖనే	రేఖగావ్రాయుట
గీఱు	స	ఫలాద్యాస్వాదనభేదే	దంతములతో ఫలాదుల నుజీఁకుట
		బాణప్రయోగే	బాణములుప్రయోగించుట
		ప్రహారేచ	ప్రహరించుట
గీఱుకొను	స	సంకేతే	సంకేతముసేయుట
గ్రుంకు	అ	హైన్యే	తగ్గుట
		మజ్జనే	మునుఁగుట
		అస్తమయేచ	అస్తమించుట
గ్రుచ్చు గుచ్చు	స	శలాకాదీనామంతః ప్రవేశే	కడ్డిమొదలైనదానిని లోపలికిఁ దూర్చుట
గుంజు	స	హఠాత్కర్షణే	బలాత్కారముగా నీడ్చుట
		వాసస్సంహత్యపాణిభ్యాంనిర్ణేజనేచ	బట్టముద్దగాఁజేసి రెండుచేతులతో నుదుకుట
గుజగుజలాడు	అ	మిథోజల్పనే	ఒక విషయమై రహస్యముగాఁ గుంపులుగూడి మాటలాడుకొనుట.
గుంజులాడు	స	హఠాదన్యోన్యాకర్షణే	బలాత్కారముగా నొకనినొకఁడీడ్చుకొనుట
గుటుక్కను (గ్రా) గుండువేయు	అ	మృతౌ	చచ్చుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుగర్థము.
గుండ్రించు	అ	పిత్తదోషేణఆంత్రభ్రమణే	పిత్తముచేతఁబ్రేగులుదిరుగుట
గుద్దు	స	ముష్టిఘాతే	పిడికిటంగొట్టుట
గుద్దులాడు	స	అన్యోన్యముష్టిఘాతే	ఒకనినొకఁడు గుద్దుకొనుట
గుద్దలించు	స	కుద్దాలేనఖననే	గుద్దలితోఁద్రవ్వుట
గుదియించు	స	అవస్థాపనే	నిలుపుట
గుదగుదలాడు	అ	సగద్గదరోదనే	డగ్గుత్తికతో నేడ్చుట
		మిథోజల్పనేచ	ఒకనివిషయమైరహస్యముగా గుంపులుగూడి మాటలాడుకొనుట
గునియు	అ	ప్రీతివిస్రంభాస్పంద మందగమనాయాం	చనువుచేత మెల్లమెల్లగా నడుగుట
గుప్పు	స	గాఢావఘాతే	గట్టిగాదంచుట
గుప్పటించు గ్రా గుప్పళించు	స	వాసస్సంహత్యపాణిభ్యాంనిర్ణేజనే	బట్టముద్దగాఁజేసి రెండుచేతులతో నుదుకుట
గుంపించు	స	ఈర్ష్యయావికృతభాషణే	ఈర్ష్యచేత వికారపు మాటలాడుట
గుబాళించు	అ	ప్రకాశే	ప్రకాశించుట
గుబుకు గుముకు	స	ముష్టితాడనే	పిడికిట_తాడనముచేయుట
గుఱుకొను	అ	ఉద్యోగే	ఉద్యోగించుట
గుఱువెట్టు గుఱ్ఱువెట్టు	అ	నిద్రాయాంకంఠఘోషే	గుఱకవెట్టుట
గుఱ్ఱు	అ	అసమ్మత్యాకోపే	అసమ్మతిచేతఁ గోపించుట
గుసగుసలాడు	అ	ఉపాంశుమంత్రణే	రహస్యముగా నాలోచించుట
గెంటు	స	నోదనే	త్రోయుట
	అ	విషమచలనేచ	ఎచ్చుతగ్గుగాఁగదలుట
గెంట్లు గ్రా	అ	విషమచలనే	ఎచ్చుతగ్గుగాఁగదలుట
గెట్టించు గ్రా	స	ఘట్టనయాపూరణే	ఘట్టనచేసికూరుట

ధాతువు			సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
			ఫలకేమష్యాదినా పూర్వరూపవ్యపనయనేచ	పలకమీఁద మసి మొదలైనవానిచేత మొదటిరూపు మాపుట
గెలు		స	జయే	జయించుట
గేడించు		స	బహిరపనోదనే	అవతలికిఁద్రోయుట
గేలించు	గ్రా	స	అపహాసే	అపహాసముచేయుట
గ్రొచ్		స	ఖననే	త్రవ్వుట
గొణుగు గొనుగు		స	ఉపాంశుజల్పనే	తనలోఁదాను మెల్లగామాటలాడుట
గొఱుగు		స	క్షురకర్మణి	క్షౌరముచేయుట
గోఁకు		స	కండూయనాదౌ	దురదతీరునట్లు గోళ్లతోఁగీచుట (కుండగోఁకెనను)
గోజు గోజులాడు		స	ముహుర్వివేచనే అవిమోచనేచ	మాటిమాటికి వివేచించుట విడువనివాఁడగుట
గోజారు		స	ముహుర్యాచనే	మాటిమాటికి యాచించుట
గోలించు		స	స్నేహభర్జనే	చమురుపోసి వేయించుట

చ

చక్కాడు	స	మారణే	చంపుట
చచ్	అ	మృతౌ	మృతుఁడౌట
చతికిలఁబడు చదికిలఁబడు	అ	విశీర్ణపతనే	కూలఁబడుట
చదియు	అ	చూర్ణీభావే	చూర్ణమగుట
చదుపు	స	మారణే	చంపుట
చదువు	స	విద్యాభ్యాసే పఠనేచ	విద్యయభ్యసించుట పఠియించుట
చను	అ	గమనే అర్హత్వేచ	పోవుట తగుట
చనుదెంచు	అ	ఆగమనే	వచ్చుట
చప్పరించు	స	ఆస్వాదవిశేషే	రుచిచూచుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
చమురు }	స	స్నేహలేపనే	నెయ్యి మొదలైనవి పట్టించి రాచుట
చరుము }		ఆమర్శనేచ	తడవుట
చఱ	స	ఆస్ఫాలనే	అప్పళించుట
చఱు		ప్రహారే	కొట్టుట
		అయఃప్రభృతిశలాకాకర్షణే	అయస్సు మొదలగునవి పొడిగించుట
చల్లు	స	ప్రోక్షణే	ప్రోక్షించుట
		బీజావాపే	విత్తనము వేయుట
		వికిరణేచ	వెదచల్లుట
చల్లారు	అ	ఊష్మశాంతౌ	వేఁడిలేనిదవుట
		అగ్నిశాంతౌచ	నిప్పుశమించుట
చలివాపు	స	భయవారణే సాంత్వనే	భయముదీర్చి బుజ్జగించుట
చాఁచు	స	ప్రసారణే	ప్రసరింపఁజేయుట
చాటు }	స	వీథ్యాముద్ఘోష్య సర్వేషాంజ్ఞాపనే	వీథిలోన నుద్ఘోషించి యందఱకును దెలియఁజేయుట
చాటించు }			
చాఁను	స	శాణాదిషుఘర్షణే	సాన మొదలగువానిమీఁద రాచుట
చాఁపు	స	ప్రసారణే	ప్రసరింపఁజేయుట
చాఱు	స	ఖలాదౌ సమ్మార్జన్యాదినా ధాన్యాదీనాం రాశీకరణే	కళ్ళము మొదలైనవానిలోఁ జీపురుకట్ట మొదలైనవానిచేత ధాన్యాదులు ప్రోగుసేయుట.
చాలు	అ	పర్యాప్తౌ	పర్యాప్తమగుట
		శక్తౌచ	శక్తుండగుట
చాలించు	స	కార్యవిరమణే	పని నిలుపుట
చాల్పడు	అ	యావత్పతనే	అంతయుఁబడుట
చిక్కు	అ	కార్శ్యే	కృశించుట
		లాభే	లభించుట
		శేషే	మిగులుట
		హస్తగ్రాహేచ	చేతికిఁబట్టువడుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
చిక్కువడు	అ	తంతూనాం పరస్పరమేళనే	దారములు పరస్పరము మేళనవగుట
		కష్టప్రాప్తౌ	కష్టమునొందుట
		హస్తగ్రాహే చ	చేతికిఁబట్టువడుట
చిక్కుకొను	అ	లగ్నతాయాం	అంటుకొనుట
		పరాధీనతాయాం చ	పరాధీనుఁడవుట
చిగిర్చు, చిగిరించు	అ	పల్లవోత్పత్తౌ	పల్లవించుట
చించు	స	వస్త్రాదీనాం ద్వైధీకరణే	వస్త్రములు మొదలైనవానిని రెండుగాఁ జేయుట
చిచ్చికొట్టు	స	బాలానాం ప్రస్వాపనే	పిల్లకాయలనిద్రపుచ్చుట
చిట్లు, చిటులు	అ	శుష్కఫలాదీనాం స్వతస్సశబ్దవిదళనే	ఎండినఫలాదులు తనకుఁదానె ధ్వనిగాఁ బగులుట
చిటారించు గ్రా	స	కోపవికృతౌ	కోపము చేతవికృతమగుట
చిత్తగించు	స	బుద్ధ్యారోహే	బుద్ధికిఁదెచ్చుకొనుట
చితుకు, చిదుకు	అ	విశీరణే	విశీర్ణమగుట
చిదుపు, చిదుము	స	మారణే	చంపుట
		విశీర్ణకరణే చ	విశీర్ణముగఁ జేయుట
చిందు	అ	స్యందనే	ఒలుకుట
చినుకు	అ	వృష్టౌ	వర్షించుట
చినుఁగు	అ	వస్త్రాదిభేదే	వస్త్రాదులు బద్దలగుట
చిన్నవోవు	అ	ఖేదే	ఖిన్నుండవుట
చిప్పిలు	అ	ఉద్గమే	ఉబుకుట
చింపు	స	ఛేదనే	చినుగునట్లు చేయుట
చిముడు	అ	అతిపాకదూషితే	అతిపాకముచేతఁ జెడిపోవుట
చిమ్ము	స	అసనే	మీటుట
చిరుఁగు	అ	వస్త్రాదిభేదే	వస్త్రాదులుభిన్నమౌట
చిరుతలువారు, చిరుతలుగ్రమ్ము	అ	తేజోతిశయదర్శనేన చక్షుఃప్రతిఘాతే	మిక్కిలి తేజస్సును జూచుటచేతఁ గన్నులు చెదరుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
చిటుము	స	విశీర్ణకరణే	చిదుకునట్టులు చేయుట
చిటచిటలాడు చిఱ్ఱుముఱ్ఱాడు	అ	కోపవికారే	కోపవికారము నొందుట
చిలుకు చిల్కు	స	మథనే ప్రోక్షణేచ	మథించుట ప్రోక్షించుట
చిలకరించు	స	ప్రోక్షణే	ప్రోక్షించుట
చిర్వ్వ	స	తక్షణే	చెక్కుట
చివుకు	స	శైథిల్యే ఆస్వాదవిశేషేచ	శిథిలమాట, అనఁగాఁ బ్రాఁతగిలుట ఫలాదులాస్వాదించుట
చీకాకుపడు చీదరపడు	అ	వ్యాకులత్వే	వ్యాకులుండగుట
చీదు	స	నాసామలనిస్సారణ క్రియాయాం	చీమిడి పోవునట్లు చేసికొనుట
చీదు	స	ఛేదనే	బద్దలుచేయుట
చీఱు	స	ఆహ్వానే	పిలుచుట
చీలు	స	వంశాదిదళనే	వెదురు మొదలైనవి బద్దలవుట
చీవు	స	తక్షణే	చెక్కుట
చుట్టు	స	వేష్టనే	వేష్టనసేయుట
చుట్టుముట్టు చుట్టుకొను చుట్టువేయు	స	పరివేష్టనే	పరివేష్టించుట
చుఱుపుచ్	స	దహనే	కాల్చుట
చూచు	స	దర్శనే	దర్శనము సేయుట
చూఁడు	స	దహనే	కాల్చుట
చూపట్టు	అ	దర్శనవిషయతాయాం	అగపడుట
చూపెట్టుకొను చూపట్టుకొను	స	ప్రతీక్షాయాం అనుపద్రవదర్శనావస్థానేచ	ప్రతీక్షించుట ఉపద్రవము రాకుండఁ జూచుచుండుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
చెక్కు	స	తక్షణే	తక్షణము సేయుట
		ఉపగూహనే	దోఁపుట
		ఉపర్యుపరిఖననే	పయిపయిగాఁ ద్రవ్వుట
		ప్రతివపనే చ	రత్నములు చెక్కైననియును
చెక్కుచెదరు	అ	ఈషద్భంగే	ఈషద్భంగమగుట
చెంగు	అ	క్రీడాదిషుపరాభవే	ఆట మొదలైనవానిలోఁ బరాభూతుఁడగుట
చెంగలించు	అ	ప్రకాశే	ప్రకాశించుట
చెటాయించు(గ్రా)	అ	విరోధే	విరోధమవుట
చెట్టవట్టు	స	వివాహే	వివాహమవుట
చెడు	అ	కార్యవైకల్యే	కార్యవైకల్యమగుట
చెణకు, చెణుకు	స	స్పర్శే	స్పృశించుట
చెదరు, చెదురు	అ	ఉత్పత్యషరితఃప్రసరణే	ఎగసియింతటను బ్రసరించుట
		సేనాపరాభవే	దండు పరాభూతమగుట
		చలనే చ	కదలుట
చెందు	స	ప్రాప్తౌ	పొందుట
చెనయు	స	స్పర్శే	స్పృశించుట
చెప్పు	స	ఉక్తౌ	పలుకుట
చెమర్చు, చెమ్మటిలు, చెమ్మగించు	అ	ఆర్ద్రీత్వే	ఆర్ద్రీమగుట
చెఱువు	అ	ఉపగూహనే	దోఁపుట
చెఱుగు	స	పరాపవనే	చేటతోఁ దవుడు మొదలైనది విడఁజేయుట
చెఱుచు, చెఱుపు	స	కార్యవైకల్యకరణే	కార్యవైకల్యము సేయుట
చెఱలాడు	అ	వప్రక్రీడాయాం	దరికోరాడు
చెఱుము	స	లేపనే	రాచుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెలుఁగర్థము.
చెల్లు	అ	ఋణనిర్యాతనే	అప్పుదీఱుట
		అప్రతిబంధే	ప్రతిబంధము లేనిదవుట
		మృతౌచ	చచ్చుట
చెలఁగు	అ	శోభాయాం	శోభించుట
చెలరేఁగు	అ	అతివ్యాప్తౌ	మిక్కిలి వ్యాపించుట
		అత్యుద్ధతౌచ	మిక్కిలి నుద్ధతుండవుట
చేకుఱు, చేకూఱు, చేకూడు	అ	హస్తగతే	హస్తగతమౌట
		ఆనుకూల్యేచ	అనుకూలమగుట
చేటుమూఁఱుగు, చేటుమూడు, చేడ్పడు	అ	దైవప్రాతికూల్యప్రాప్తౌ	దైవప్రాతికూల్యము పొందుట
చేఁదు	స	నికురణే	భావి మొదలైనదానిలోనుండి నీళ్ళు చేఁదుట
చేఁపు	అ	క్షీరప్రస్నవే	పాలు ఉబుకుట
	స	క్షీరప్రస్నవకరణేచ	ఆవు పాలుబుకఁజేయుట
చేపడు	అ	హస్తగతే	హస్తగతమౌట
చేపట్టు	స	అవలంబే	అవలంబించుట
		వివాహేచ	వివాహమగుట
చేమోడ్చు	అ	ప్రణామే	మ్రొక్కుట
చేయు	స	కరణే	సలుపుట
చేరు	స	ప్రాప్తౌ	పొందుట
	స	ఉపధానే	ఆనుకొనుట
	అ	హస్తగతేచ	హస్తగతమౌట
చేరుచు, చేర్చు	స	పుష్పాదిధారణే	పుష్పాదులు ధరించుట
		ప్రాపణేచ	పొందించుట
చొక్కు	అ	మత్తతాయాం	మత్తుగొనుట
		శ్రాంతౌ	బడలుట
		మృతౌచ	చచ్చుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము
చొచ్చు చొత్తెంచు	స	అంతఃప్రవేశే	లోపలికిఁ బ్రవేశించుట
చొనుపు	స	అంతఃప్రవేశనే బాణప్రయోగేచ	లోపలికిఁ బ్రవేశింపఁజేయుట బాణములు ప్రయోగించుట
చొప్పడు	అ	ఆనుకూల్యే	అనుకూలమగుట
చొప్పిల్లు	అ	ప్రకాశే	ప్రకాశించుట
చొరవేయు	అ	అంతఃప్రవేశే	లోపలికిఁ బ్రవేశించుట
	స	అంతఃప్రవేశనేచ	లోపలికిఁ బ్రవేశింపఁజేయుట

జ

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము
జంకు	అ	భయే	భయపడుట
జక్కించు	అ	అనవమృశ్యకరణే	విచారింపక చేయుట
జడియు	అ	భయే	భయపడుట
జడనుపడు	అ	బలహాన్యామాంద్యే	బలహానిచేత మందపడుట
జరుగు	అ	మనాగపసర్పణే కాలగతౌచ	మెల్లగా నావలఁబోవుట కాలము గడచుట
జల్లించు	స	తితఉభ్రామణేనశోధనే	జల్లెడలోఁ ద్రిప్పి పరిశోధించుట

ధ్వనే

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము
జల్లను జల్లుమను జలపరించు	అ	అనిష్టదర్శనశ్రవణాది జన్యకంపస్వేదపులకోద్భేదాదౌ	అనిష్టవస్తువును జూచుటవలనైన వినుటవలననైన శరీరము కంప స్వేదరోమాంచాదులుగలదగుట
జవుకు	అ		కురుపు మొదలైనది మెత్తగిలుట
జవురు	స	రజ్వాదినాతాడనే సమూహనేచ	త్రాడు మొదలైనవానితోఁ గొట్టుట ప్రోఁగుగాఁజేయుట
జవురుకొను	స	సమూహ్యగ్రహణే	ప్రోఁగుగాఁజేసి యెత్తికొనుట
జాడించు	స	జలేవస్త్రాదిప్రక్షిప్య మాలిన్యాపనయనే ప్రహారేచ	జలమునందు బట్ట మొదలైనదానిని వేసి మైలపోఁ గొట్టుట కొట్టుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెలుగర్థము.
జాఱు	అ	పలాయనే	పలాయితుఁడౌట
		గ్రంథివిస్రంసే	ముడివిడిపోవుట
		పాదాదిస్ఖలనభేదే	కాలు మొదలైనది స్ఖలనమగుట
		జలస్రావే	నీళ్ళు స్రవించుట
		అపరాధే	తప్పుట
	స	విసర్జనేచ. గ్రా	విడుచుట మాటజాఱితినని
జాల్గొను	అ	ప్రవాహే	ప్రవహించుట
జితపడు	అ	అభ్యాసే	అభ్యస్తమగుట
		ఆనుకూల్యేచ	అనుకూలించుట (ఒఁబెనుట)
జిలుగు	స	శ్లిష్టసూక్ష్మలిఖనే	ఒకదానితోనొకటి కలియునట్లు సన్నముగా వ్రాయుట
జీరు జీరాడు జీరుకాడు	అ	లంబనే	వ్రేలుకాడుట
జుణఁగు జుణుఁగు	అ	పరాగతౌ	వెనుకఁదీయుట
జుఱ్ఱు	స	చోషణే	పాయసము మొదలైనది నోటితో ధ్వనిగా గ్రహించుట
జేవురించు జొత్తిల్లు	అ	అరుణీభావే	ఎఱ్ఱనవుట
జొబ్బిల్లు	అ	ఉద్గమే	ఉబుకుట
జోకొట్టు	స	బాలాననునీయ ప్రస్వాపనే	పిల్లకాయల నూరార్చి నిద్రపుచ్చుట
జోకు	స	ఉపాలంభే	తిట్టుట
జోడించు	స	ద్వితీయేనసంయోజనే	రెండవదానితోఁ గూర్చుట
జోపు	స	అపనోదనే	ఆవలఁద్రోయుట
జోలపాడు	స	బాలాననునీయస్వాపనే	పిల్లకాయలనూరార్చి నిద్రపుచ్చుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
ట			
టక్కు, టక్కుచేయు, టక్కులాడు	స	ప్రతారణే	వంచనసేయుట
డ			
డగ్గఱు	అ	సన్నిధానే	సమీపించుట
డమ్మచు గ్రా	అ	మృతౌ	చచ్చుట
డయ్యు	అ	బలహానౌ	బలహీనుఁడగుట
డాఁగు	అ	అదృశ్యతాయాం	అదృశ్యుండవుట
డాపలించు	అ	పార్శ్వదేశప్రాప్తౌ	ప్రక్కఁజేరుట
డాయు	స	సన్నిధానే	సమీపించుట
డిగు, డిగ్గు	అ	అవతరణే	దిగుట
డించు	అ	మృతౌ	చచ్చుట
డిందుపడు	అ	బలహానౌ	బలహీనుండవుట
డిల్లపడు	అ	నిశ్చేష్టతాయాం	నిశ్చేష్టుండవుట
డీకొను	స	కలహాభ్యుత్థానే	ఎదిరించుట
డీలుపడు	అ	బలహానౌ	బలహీనమవుట
డుయ్యు	అ	ముష్ట్యాదిభిర్నిస్సరణే	పిడికిలి మొదలైనదానివలన జాటిపోవుట
		పరాగతౌ	వెనుకదీయుట
		విస్రస్తేచ	విచ్చిపోవుట
డుల్లు	అ	పతనే	పడుట
డులుచు	స	అవస్రంసనే	వదలించుట
		పాతనేచ	పడవేయుట
డెక్కు	స	అవరోధనే	అడ్డగించుట
డొంకు	అ	హైన్యే	తగ్గిపోవుట
డొల్లు	అ	పతనే	పడుట
		పరివర్తనేచ	పొర్లుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
		త	
తక్కు	అ	శేషే	మిగులుట-తక్కినదియని
		పరిహారేచ	పరిహరించుట-పోకతక్కనని
తగు	అ	అర్హతాయాం	అర్హుండవుట
తగ్గు	అ	హ్రాస్యే	తక్కువగుట
తగులు	స	ప్రాప్తౌ	పొందుట
	స	స్పర్శే	అంటుట
	అ	లగ్నేచ	పట్టుపడుట
తగుల్పడు	అ	లగ్నే	పట్టువడుట
తగులుకొను	అ	లగ్నే	పట్టువడుట
		దగ్ధేచ	కాలుట
తగలవేయు	స	దహనే	కాల్చుట
		వ్యతిషంజనేచ	అంటునట్లుచేయుట
తగలఁబడు	అ	దగ్ధే	కాలుట
త్రచ్	స	మథనే	మథించుట
తట్టు	స	తాడనే	తాటించుట
తటాయించు గ్రా	స	నిర్భిద్యగమనే	భేదించుకొనిపోవుట
తడయు	అ	ఆలస్యే	ఆలస్యముసేయుట
తడియు	అ	ఆర్ద్రీభావే	ఆర్ద్రీమవుట
తడవు తడువు	స	ఆమర్శనే	అంతటస్పృశించుట
తండు	స	దేయార్థోద్గ్రహణే	ఈవలయునర్థమును రాఁబట్టుట
తడఁబడు తత్తఱిలు తత్తరిల్లు తత్తరపడు తత్తరకొను	అ	సంభ్రమే	తొట్రుపడుట
తందరిలు తందరిల్లు	అ	సంభ్రమే	తొట్రుపడుట
తన్ను	స	పాదతాడనే	పాదములతోఁగొట్టుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
తనకు తనరు తనర్చు	అ	ప్రకాశే	ప్రకాశించుట
తనియు	అ	తృప్తౌ	తృప్తినొందుట
తన్నుకాడు	అ	పిష్టపేషణేనావిమోచనే	పట్టినదిపట్టుగా విడువనివాఁడౌట
		స్వయంస్వపాదతాడనే	తన్నుఁదానుదన్నుకొనుట
		అన్యోన్యపాదతాడనేచ	ఒకనినొకండు తన్నుకొనుట
తన్నులాడు	అ	అన్యోన్యపాదతాడనే	ఒకనిచేతనొకండుతన్నువడుట
తప్పు	స	అతిక్రమే	అతిక్రమించుట
తమరు	అ	చలనే	కదలుట
		పరాగతావిత్యేకే	వెనుకఁదీయుట
తమకించు	స	అత్యనురాగే	మిక్కిలియనురాగమువొందుట
తరలు	అ	చలనే	చలించుట
		నిర్గమనేచ	బయలువెళ్లుట
తర్లు	అ	ప్రస్థానే	పయనమగుట
తరు	స	మథనే	మథించుట
తరతరలాడు	అ	అతిసంభ్రమే	మిక్కిలినిదొట్రుపడుట
తలుగు	స	హీనతాయాం	తక్కువౌట
		ఫలాదీనామవఖండనేచ	ఫలాదులు రెండుచేతులతోఁబట్టుకొని కోయుట
తఱుము	స	ధావతోనుధావనేన వేగజననే	పరుగెత్తువానివెంబడిఁ దానును బరుగెత్తుచు వానికి వేగముపుట్టించుట
		ఆక్రమణే	ఆక్రమించుట
		శాణోల్లేహనే	తఱిమెనపట్టుట
తఱుము	స	ధావతోనుధావనేనవేగజననే	పరుగెత్తువాని వెంబడిఁ దానును బరుగెత్తుచు- వానికివేగముపుట్టించుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
తఱియు	స	ప్రవేశే	ప్రవేశించుట
తఱలు	అ	నిర్గమనే	బయలువెళ్ళుట
		భయేచ	భయపడుట
తఱిమిడు	స	భ్రామణే	గిఱగిఱఁద్రిప్పుట
తటిగొను	అ	ఉద్యోగే	ఉద్యుక్తుండవుట
తఱియఁజొచ్చు	స	సమ్యగంతఃప్రవేశే	లెస్సగా లోను బ్రవేశించుట
తలఁ	స	స్మరణే	స్మరించుట
		విచారేచ	విచారించుట
తలఁకు	అ	భయే	భయపడుట
తలఁగు	అ	అపసర్పణే	తొలఁగుట
	స	వ్యపనాశనేచ	పోఁగొట్టుట
తలరు	అ	శోభాయాం	శోభించుట
తలిర్చు	అ	పల్లవోత్పత్తౌ	పల్లవించుట
తలపెట్టు	స	ఆరంభే	ఆరంభించుట
తలపడు	అ	కార్యాతిప్రవేశే	మిక్కిలియుఁబనిలోఁబ్రవేశించుట
తలపోయు తలపోసికొను	స	యావద్దుఃఖావేదనే	ఉన్నదుఃఖ మంతయుఁ జెప్పుకొనుట
తల్లడిలు తల్లడిల్లు తల్లడించు తల్లటించు తల్లడపడు	అ	సంభ్రమే	తొట్రుపడుట
తళుకొత్తు	అ	ప్రకాశే	ప్రకాశించుట
త్రవ్వు తవ్వు	స	ఖననే	ఖననముచేయుట
తవుడు తవుడుకాడు	స	ఆమర్శనే	అంతట స్పృశించుట
తవులు తాఁకు	స	స్పర్శే ప్రాప్తౌచ	స్పృశించుట పొందుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
తాగు త్రాగు	స	పానే	పానముసేయుట
తాఁచు	స	పాదతాడనే	తన్నుట
తాటించు	స	తాల్యాదివాదనే	దవుడలు మొదలైనవానిని జప్పుడు చేయుట
తారు	స	నిలీయదర్శనే	పొంచుట
		విహ్వాలతాయాంచ	సొలిసిపోవుట
తార్చు	స	ప్రాపణే	పొందించుట
తారసిలు తారసిల్లు తారసించు	అ	సన్నిధానే	సమీపించుట
తార్కాణించు	స	నిదర్శనే.	నిదర్శనముసేయుట
తారుమారవు	అ	వైకల్యే	చెడిపోవుట
తాఱు	అ	ధావనే	పరుగెత్తుట
	స	నిలయనే	డాఁగుట
		హరణేచ	హరించుట
తాఱించు	స	ధావనకరణే	పరుగెత్తించుట
తాల్చు	స	ధారణే	ధరించుట
		శూర్పాదీనాంతండులాదిషుఫలీకరణాద్యపాకరణే	చేట మొదలైనవానిచేత బియ్యము మొదలైన వానియందలి తవుడు మొదలైనది పోఁగొట్టుట
తాళు	స	సహనే	సహించుట
తాలించు తాళించు	స	శాకాదిసంస్కారే	కూర మొదలైనవానికిఁ దాలింపుచేయుట
త్రావు	స	పానే	పానముసేయుట
తిగుచు	స	గ్రహణే	గ్రహించుట
తిట్టు	స	శాపే	శపించుట
తిను	స	భక్షణే	భక్షించుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
త్రిప్పు }	స	పర్యావర్తనే	మళ్ళించుట
తిప్పు }		భ్రామణే	తిఱుగఁజేయుట
	అ	పిత్తదూషితేచ	పిత్తదూషితమగుట
త్రిమ్మరు	అ	సంచారే	సంచరించుట
తిరుచు	స	కార్పణ్యయాచనే	కార్పణ్యముగ యాచించుట
తిరివడు }	అ	మనఃకాలుష్యేణ	మనస్సు కలఁతపొంది తొట్రుపడు
తిరుగుడువడు }		సంభ్రమే	ట
తిరుగఁబడు }	అ	రోషేణాభ్యుత్థానే	రోషముచేత నెదిరించుట
తిరగఁబడు }		మనఃకాలుష్యే	మనస్సునఁ గలఁతనొందుట
		పునరారంభేచ	మళ్ళి యారంభింపఁబడుట
తిరుగు	అ	పర్యావృత్తౌ	మళ్ళుట
		సంచారేచ	సంచరించుట
తిఱుగు	అ	భ్రమణే	భ్రమించుట, గిఱగిఱఁ దిరిగెనని
తిలకించు	స	దర్శనే	చూచుట
తివుచు }	స	గ్రహణే	గ్రహించుట
తివియు }			
తివురు	స	కాంక్షాయాం	కోరుట
తీండ్రించు	అ	ప్రకాశే	ప్రకాశించుట
తీయు	స	గ్రహణే	గ్రహించుట
		చందనాదిఘర్షణే	గంధము నూఱుట
		అపహరణే	అవతలఁబెట్టుట
	అ	వ్రణాదివేదనాయాంచ	తీపుఁదీయుట
తీరు	అ	నాశే	నశించుట
తీఱు		కార్యాంతరాభావే	వేఱుగాఁ బనిలేని దవుట
		వివాదనిష్కర్షే	వివాదము నిష్కృష్ట మవుట
		నిష్ణాతే	నేర్పరియవుట
		ఋణనివృత్తౌ	అప్పు నివృత్తించుట
త్వరించు	స	త్వరాకరణే	త్వరచేయుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
త్రుంగు	అ	మృతౌ	చచ్చుట
		శకలీభావేచ	తునియలవుట
తుటాయించు గ్రా	అ	విచ్ఛేదే	విచ్ఛిన్నమవుట
తుడు	స	ఆమర్శనే	తడవుట
		ఆర్ద్రితాద్యపనయనేచ	తడి మొదలైనవానిని బోఁగొట్టుట
తునుగు	అ	శకలీభావే	తునియలవుట
		సాహసేచ	సాహసించుట
తునుము	స	శకలీకరణే	తునియలుసేయుట
		మారణేచ	చంపుట
తునియు	అ	శకలీభావే	తునియలవుట
		సాహసే	సాహసించుట
	స	శకలీకరణేచ	తునియలుసేయుట
తుమ్ము	అ	క్షుతే	క్షుతముచేయుట
తురుము	స	ఫలాదిచూర్ణీకరణే	ఫలాదులు చూర్ణముచేయుట
తుఱుము	స	పుష్పాదిధారణే	పుష్పాదులను ధరించుట
తుఱుంగలించు తులకించు	అ	ప్రకాశే	ప్రకాశించుట
త్రుళ్లు తుళ్లు	అ	గర్వే	గర్వించుట
		కార్యాత్యుత్సాహేచ	పనికి మిక్కిలియుత్సాహపడుట
తూఁగు	అ	నిద్రాయాం	నిద్రవొందుట
		తులితేచ	తూనికెయవుట
తూఁచు	స	తోలనే	తూనికసేయుట
తూఁటాడు	స	ఛిద్రకరణే	ఛిద్రములగునట్లుచేయుట
తూఁటుకట్టు	అ	ఛిద్రీభవనే	ఛిద్రమవుట
తూర్పెత్తు తూర్పారఁబెట్టు	స	ధాన్యాద్యుత్క్షిప్య వాయునాతత్రధూళ్యాద్యపనయనే	ధాన్యాదులు పొడుగుగా నెత్తి గాలిచేత వానియందుండునట్టి దుమ్ము మొదలైనదానిని బోఁగొట్టుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము
తూఁటు	స	అంతఃప్రవేశే	లోపలికిఁ బ్రవేశించుట
తూలు	అ	లంబనే	వ్రేలుకాడుట
		పిత్తాద్యున్మాదేనచలనే	పిత్తాద్యున్మాదముచేఁ గదలుట
		బలహీనేచ	బలహీనుండవుట
త్రెక్కొను	స	ప్రాప్తౌ	పొందుట
తెగు	అ	త్రుటనే	ఛిన్నమవుట
		సాహసేచ	సాహసించుట
తెగించు	అ	సాహసే	సాహసించుట
తెగుచు	స	మారణే	చంపుట
		ఛేదనేచ	తెగఁదీయుట
తెగడు	స	నిందాయాం	నిందించుట
తెగటారు	అ	మృతౌ	చచ్చుట
త్రెంచు	స	ఛేదనే	ఛేదించుట
	అ	వైధవ్యప్రాప్తౌచ	వైధవ్యమునుబొందుట
తెచ్చు	స	ఆనయనే	ఆనయనముసేయుట
తెండు	అ	నిద్రాయాం	నిద్రించుట
తెనిఁగించు	స	ఆంధ్రభాషయావివరణే	ఆంధ్రభాషచేత వివరించుట
తెప్పిఱు, తెప్పిఱులు, తెప్పఱులు, తెప్పల్లు	అ	స్వాస్థ్యే	స్వస్థుండవుట
		ప్రమాదనివృత్తౌచ	ప్రమాదమునుబోఁగొట్టుకొనుట
తెమలు	అ	చలనే	కదలుట
తెరలు	అ	విశ్లేషే	విచ్చిపోవుట
		చలనేచ	చలించుట
తెఱలు, తెల్లు, తెఱకొను	అ	ఉల్బణతాయాం	ఉల్బణమవుట
		క్వథితక్షీరాదివిష్యందేచ	కాఁగినపాలు మొదలైనవి పైకిఁ బొంగుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము
తెఱ, త్రెఱు	స	కవాటపిధానాద్యుద్ఘాటనే	తలుపుమూఁత మొదలైనవానినుద్ఘాటించుట
తెలియు	అ	విదితే	విదితమవుట
తెలిసికొను	స	జ్ఞానే	ఎఱుఁగుట
తెలవాఱు, తెల్లవాఱు	అ	నిశాత్యయే	రాత్రి వేఁగుట
		శ్వేతీభవనేచ	తెలుపవుట
తెలిఁగించు	స	ఆంధ్రభాషయావివరణే	ఆంధ్రభాషచేత వివరించుట
తెలతెలపోవు	అ	ముఖవైవర్ణ్యే	వివర్ణముఖుఁడవుట
త్రెళ్లు	అ	పతనే	పడుట
తేజరిలు, తేజరిల్లు	అ	ప్రకాశే	ప్రకాశించుట
తేఁన్చు, తేన్చు	అ	ఉద్గారే	ఉద్గారముసేయుట
తేరు	అ	వ్యసనాంతగమనే	కడతేరుట
తేఱు	అ	నిర్మలీభావే	నిర్మలమవుట
తేలు	అ	జలప్లవనే	నీళ్ళలో పయినుండుట
		నిష్కృష్టేచ	నిష్కృష్టమవుట
త్రొక్కు, తొక్కు	స	పాదనిష్పీడనే	కాళ్ళతో నదుముట
		మర్దనేచ	మర్దించుట
తొంగు	అ	నిద్రాయాం	నిద్రించుట
		లంబనేచ	వ్రేలుకాడుట
తొంగిచూచు	స	ముఖమాత్రం ప్రసార్యదర్శనే	మొగముమాత్రము ప్రసరింపఁజేసి చూచుట
తొంగుండు	అ	శయనే	శయనించుట
తొట్రిలు, తొట్రపడు, తొడిఁబడు	అ	సంభ్రమే	తడఁబడుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
తొడఁగు	అ	అభిముఖాయత్తీభవనే	అభిముఖగా నాయత్తుండౌట
	స	కవచాదిధారణే	కవచాదులుధరించుట
		బాణసంధానే	బాణముసంధించుట
		ఆరంభేచ	ఆరంభించుట
తొడుగు	స	కవచాదిధారణే	కవచాదులు ధరించుట
తొడరు	అ	సంభ్రమే	తొట్రుపడుట
	స	ప్రాప్తౌ	పొందుట
		స్పర్శేచ	స్పృశించుట
తొండాడు గ్రా	స	పునఃపునః స్త్వరాకరణే	మాటిమాటికిఁద్వరచేయుట
తొణుకు	అ	జలాదీనామవస్కందనే	నీళ్ళుచిందుట
తొణఁగు	స	ఆరంభే	ఆరంభించుట
తొన్నుండు	అ	శయనే	శయనించుట
తొరలు	అ	సంయోగే	కలియుట
తొరవడు	అ	త్వరాయాం	త్వరనుబొందుట
తొరగు	అ	స్రావే	నీళ్లుజాఱుట
తొఱఁగు	అ	విశ్లేషే	వీడుట
తొలఁగు }	స	వినాభావే	విడిచియుండుట
తొలుగు }	స	యుద్ధవైముఖ్యేచ	యుద్ధమునందు విముఖుఁడౌట
తొలు	స	పాత్రాదీనాంజలేన శోధనే	పాత్రలు మొదలైనవానిని నీళ్ళతో శుద్ధిచేయుట
		దార్వాదౌరంధ్రకరణేచ	కొయ్య మొదలైనవానియందు తొలుచుట
తొలుకరించు, తొల్కరించు, తొలకరించు	అ	వర్షారంభే	వర్షారంభముసేయుట

ధాతువు			సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
తొవ్వు	గ్రా	స	ఖననే	ఖననముసేయుట
తోఁకొను		స	సహనయనే	వెంటఁబెట్టుకొనుట
తోఁగు		అ	నిద్రాయాం	నిద్రించుట
తోఁచు		అ	స్ఫురణే	స్ఫురించుట
త్రోఁచు		స	అపనోదనే	ఆవలికిఁబోఁజేయుట
తోఁడు		స	కూపాదిజలోద్ధరణే	బావిమొదలైనవానిలోనుండినీళ్ళు మొదలైనవి బైటికిఁదీయుట
		గ్రా	వ్యర్థబహుదానేచ	వ్యర్థముగ నిండుగనిచ్చుట
తోడుకొను		అ	ఆతక్తే	పాలుపేరుట
		స	సహనయనే	వెంటఁబెట్టుకొనుట
			కూపాదితోజలోద్ధరణేచ	బావిమొదలైనవానినుండి నీళ్ళు బైటికిఁ దీయుట
తోతెచ్		స	ఆనీయాగమనే	పిలుచుకవచ్చుట
తోతెంచు		అ	ఆగమనే	వచ్చుట
త్రోపాడు		స	నోదనే	తోయుట
తోము		స	పాత్రాదిషుభస్మాదినా ఘర్షణే	పాత్రాదులయందు బూడిదమొదలైనవానిచేతఘర్షణముసేయుట
			తైలేనాంగమర్దనేచ	తైలాదులచేతదేహము చమురుట
త్రోయు, తోయు		స	అపనోదనే	ఆవలికిఁబోఁజేయుట
తోలు		స	పశ్వాదిప్రాజనే	పశ్వాదుల నావలఁ బోఁజేయుట
			ధావనకరణే	పరుగెత్తించుట
			ప్రస్థాపనేచ	పంపుట

ద

దక్కు	అ	స్వవశీభావే	స్వవశమవుట
దక్కొను	స	గోపనే	దాఁచుట
దగ్గు	అ	కాసే	కాసముసేయుట

ధాతువు			సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
దంగు		అ	ముసలఘాతేన వ్రీహ్యాదీనాం వైతుష్యే	రోఁకంటిపోటున వడ్లు మొదలైనవి పొట్టువీడినవౌట
దంచు		స	అవహననే	వ్రీహ్యాదులను రోఁకఁటఁగుప్పుట
దండెత్తు		అ	యుద్ధసన్నాహే	యుద్ధసన్నద్ధుండవుట
దద్దఱిల్లు		అ	సంభ్రమే	తొట్రుపడుట
దద్దురించు దద్దరించు		అ	దద్రురోగే	దద్దురుగలదవుట
దండనచేయు		అ	వృథాకాలయాపనే	వ్యర్థముగాఁ గాలముగడుపుట
దబాయించు	గ్రా	స	తర్జనే	బెదరించుట
దరికొను		అ	దాహే	కాలుట
దళమెత్తు		అ	యుద్ధసన్నాహే	యుద్ధసన్నద్ధుండవుట
దాకొను		అ	సన్నిధానే నిలీయావస్థానేచ	సమీపించుట దాఁగియుండుట
దాక్కొను	గ్రా	అ	నిలీయావస్థానే	దాఁగియుండుట
దాఁగు		అ	నిలయనే	అగపడకయుండుట
దాఁచు		స	గోపనే పాదాదిప్రసారణేచ	గోపనముసేయుట కాళ్లుమొదలైనవిచాఁపుట
దాపలించు దాయు		అ	సన్నిధానే	సమీపించుట
దాపు		స	పాదాదిప్రసారణే	కాళ్లుదాపుట
ద్రాపు		స	నోదనే	త్రోయుట
దిగు		అ	అవతరణే ఆవాసకరణేచ	అవతరణముసేయుట ఆవాసముసేయుట
దిగాలుపడు		అ	నిశ్చేష్టతాయాం	నిశ్చేష్టుండవుట
దిగవేయు		స	కర్తవ్యేధ్యేతవ్యేవా మధ్యే కించిత్పరిత్యాగే	చేయవలసినదానిలోఁగాని చదువవలసినదానిలోఁగాని నడుమఁ గొంచెము విడిచిపెట్టుట
దిగఁదుడు		అ	దృష్టిదోషవారణాయహరిద్రాజలాదీనాంభ్రామణే	దృష్టికిదిగఁదుడుచుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
దిగఁబడు	అ	పంకాదావధోగమనే	బురద మొదలైనవానిలోఁ గ్రుంగుట
దిట్టపడు	అ	నిష్కర్షే	నిష్కృష్టమవుట
దిద్దు	స	లిఖితలిపిష్వభ్యాసాయ పునర్లేఖనే	వ్రాసినవ్రాఁతలో నేర్చుటకై మరల వ్రాయుట
		తిలకాదీనాం సమ్యక్కరణే చ	బొట్టు మొదలైనవానిని లెస్సగాఁ జేయుట
ద్రిమ్మరు	అ	సంచారే	సంచరించుట
దీకొను	స	కలహాభ్యుత్థానే	ఎదిరించుట
దీటుకొను		సామ్యే	సరియవుట
దీవించు	స	ఆశీర్వాదే	ఆశీర్వాదము సేయుట
ద్రుంగు	అ	న్యూనతాయాం	తక్కువవుట
దఃగ్ధపడు గ్రా	అ	మనోవ్యసనే	మనస్సున వ్యసనపడుట
దున్ను	స	కృషౌ	కృషి సేయుట
దుముకు	అ	ఊర్ధ్వాదధః స్వైర పతనే	స్వేచ్ఛచేతను మీఁదినుండి క్రిందికిఁ బడుట
		ఉత్ప్లుత్యపతనే చ	ఎగసిపడుట
దురటిల్లు	స	మనోదుఃఖే	మనస్సున దుఃఖపడుట
దువ్వు	స	కేశప్రసాధనే	వెండ్రుకలు నివురుట
		ఆమర్శనే చ	అంతటఁ దడవుట
దువాళించు	అ	ప్రకాశే	ప్రకాశించుట
దుసికిలు	అ	స్రంసే	జాఱిపోవుట
దూఱొను	స	అంతః ప్రవిశ్యాగమనే	లోపలికిఁ జొచ్చి వచ్చుట
దూఁకు గ్రా	అ	ఊర్ధ్వాదధః స్వైర పతనే	స్వేచ్ఛచేతను మీఁదినుండి క్రిందికిఁ బడుట
		ఉత్ప్లుత్యపతనే చ	ఎగిసిపడుట
దూయు		స్రంసే	జాఱుట
		పరాభవే	పరాభవించుట
		ముష్టినాశాఖాదితః పత్రాదికర్షణే చ	పిడికిట నాకులు మొదలైనవిదూయుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
దూరు	స	అంతః ప్రవేశే	లోపలికిఁ బ్రవేశించుట
		నిందాయాంచ	నిందించుట
డ్రెక్కొను	స	అభ్యుత్థానే	ఎదిరించుట
డెప్పు	స	దోష ప్రత్యభిజ్ఞాపనే	తప్పులెత్తిపొడుచుట
డెబ్బటించు / డెబ్బడించు	స	తాడనే	కొట్టుట
డ్రెయ్యు	అ	ద్వైధీభావే	తెగుట
డెర్లించు	స	ఉష్ణానామపాంసమీకరణే	వేఁడినీళ్లుపాల్లుచేయుట
డేకు	అ	ఉపవిశ్యాపసరణే	కూర్చుండి జరగుట
డేబిరించు గ్రా	అ	కార్పణ్యయాచనావస్థానే	కార్పణ్యయాచనచేయుచునుండుట
డేవు	స	హస్తేనజలలోడనే	చేయిపెట్టి నీళ్ళుకలియఁజూచుట
డేవురించు / డేవరించు / డేవిరించు	అ	కార్పణ్యయాచనావస్థానే	కార్పణ్యయాచనచేయుచు నుండుట
దొంగిలు / దొంగిలించు	స	స్తేయే	చౌర్యముచేయుట
దొప్పదోఁగు	అ	మజ్జనే	మునుఁగుట
ద్రొబ్బు / దొబ్బు	స	పతననోదనే	పడఁద్రోయుట
దొరయు	అ	సామ్యే	సరియౌట
		శోభాయాంచ	శోభించుట
దొరలు / దొర్లు	అ	పర్యుల్లుంఠనే	పొర్లుట
		అవాక్పతనే	తలక్రిందుగాఁబడుట
		మృతౌచ	చచ్చుట
దొర్లుకాడు	అ	పర్యుల్లుంఠనే	పొర్లుకాడుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
దొరకొను	స	ప్రాప్తౌ	పొందుట
		ఆరంభేచ	ఆరంభించుట
దొరుక్కొను గ్రా	స	ఆరంభే	ఆరంభించుట
దొరకు / దొఱుకు	అ	లాభే	లభించుట
		దృష్టేచ	అగపడుట
దోఁకు	స	ఖననవిశేషే	దోఁకుడుపాఱతోఁద్రవ్వుట
దోఁగు	అ	ఆర్ద్రీభావే	తడియుట
		జానుచంక్రమణేచ	పిల్లకాయమోఁకాళ్లతోనడచుట
దోఁగాడు	అ	జానుచంక్రమణే	పిల్లకాయమోఁకాళ్లతోనడచుట
దోఁచు	స	బలాదపహారే	కొల్లపెట్టుట
దోపు	స	అవగూహనే	గుచ్చిపెట్టుట
దోయిలించు	అ	పానాయాంజలికరణే	త్రాగుటకై దోసిలిపట్టుట
డోరు	స	మృతౌ	చచ్చుట
		ఏకత ఆనమనేచ	ఒఱగుట
డోరగిలు / దోరగిల్లు	అ	ఏకత ఆనమనే	ఒఱగుట
		ఫలపరిపాకేచ	కొంచెముగఁబండుట
ధావంతపడు	అ	పరితాపే గ్రా	పరితపించుట

న

నక్కు	అ	నిలయనే	దాఁగుట
నగు	అ	హాసే	నవ్వుట
నంగు	అ	నాసికయోచ్చారణే	ముక్కుతోమాటలాడుట
నచ్	స	విస్రంభే	నమ్ముట
		ఆలస్యేచ	ఆలస్యముసేయుట
నంజు	స	అనిష్టభోజనే	అనిష్టముగాభుజించుట
నంజుకొను	స	ఉపదంశనే	అన్నమునకుసహాయము ఊఱుఁగాయ మొదలైనవి తినుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
నట్టుకొను	అ	స్థానావిమోక్షే	తావువిడువకయుండుట
నట్టువడు	అ	కార్యవిఘాతే	పనిసాగకపోవుట
నట్టుచేయు	అ	ఆలస్యే	ఆలస్యముసేయుట
నడు	అ	పాదన్యాసే	అడుగులుపట్టుట
		గమనే	పోవుట
		భవనేచ	అవుట
నడుపు	స	అక్షవ్యాపారే	సొగటాలు మొదలైనవానినికచ్చుట
		భావనాయాంచ	కావలసినదానిఁ గావించుట
నడిపించు	స	అక్షవ్యాపారే	సొగటాలు మొదలైనవానినికచ్చుట
		భావనాయాం	కావలసినదానిని గావించుట
		పదన్యాస	అడుగులు పెట్టించుట
		ప్రయోజనేచ	
నడతెంచు	అ	ఆగమనే	వచ్చుట
నత్తమిల్లు	అ	శయనే	శయనించుట
నత్తు	అ	పవనవ్యాధినాసం భ్రమోక్తౌ	నత్తిచేతఁ దడఁబడి మాటలాడుట
నన యు / నన ము	అ	పుష్పోత్పత్తౌ	పుష్పించుట
		పల్లవోత్పత్తౌచ	పల్లవించుట
ననుపు	అ	భక్షితస్యదేహప్రాతికూల్యాభావే	భక్షింపఁబడ్డవస్తువు దేహమునకు బ్రతికూలింపనిదగుట
నమలు / నములు	స	చర్వణే	చర్వణముసేయుట
నమ్ము	స	విస్రంభే	విశ్వసించుట
నరియు	అ	పలితే	తల ముదిమిచేత శుక్లకేశమగుట
నఱుకు	స	ఛేదనే	కత్తిని ఛేదించుట
నర్తాడు	అ	సంచారే	సంచరించుట
నలంచు			

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
నలుగు నలియు	అ	అవధ్వంసే రోగపీడాయాంచ	చూర్ణమవుట రోగపీడితుండవుట
నవయు నవియు	అ	రోగపీడాయాం	రోగపీడితుండవుట
నవ్వు	అ	హాసే	నగుట
	స	అపహాసే	అపహాస్యముసేయుట
నసగొట్టు	అ	అసమ్మత్యావిప్రలాపే	సమ్మతిలేక వేమాఱు విరుద్ధపు మాటలాడుట
నాకు	స	జిహ్వాయాలేహనే	నాలుకచేత లేహనము చేయుట
నాచుకొను	స	అపహారే	అపహరించుట
నాటు	స	అంకురాదిప్రతిరోపణే	మొక్కలుమొదలైనవి నాటుట
		బాణాదివేధనే	బాణాదులచేత గ్రుచ్చుట
	అ	విద్ధేచ	బాణాదులు గ్రుచ్చుకొనుట
నాటించు	స	అంకురాదిప్రతిరోపణకరణే	మొలకలు మొదలైనవి నాటఁజేయుట
		బాణాదివేధనే	బాణాదులు గ్రుచ్చుకోఁజేయుట
నాదాఱు	అ	బలక్షయే	బలక్షీణుండవుట
నాను	అ	జలనివాసే	నీళ్ళలో నుండుట
నిక్కఁబొడు	అ	అవినతావస్థానే	వంగకయుండుట
నిక్కు నిగుడు	అ	ఉన్నతావస్థానే	పొడుగవుట
నిగడఁదన్ను	స	దూరతఃపాదప్రసారణే	దూరముగాఁ గాళ్ళుచాఁపుట
నిగ్గు	అ	కార్యనిర్వాహే	పని నిర్వహింపఁబడుట
నించు	స	పూరణే	పూర్తిసేయుట
నిట్టవొడు	అ	ఉద్వేల్లనే	ఉప్పొంగుట
నిండు	అ	పూర్తౌ	పూర్ణమగుట
నిండించు నింపు	స	పూరణే	పూర్తిసేయుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
నిభాయించు గ్రా	అ	నిర్వాహే	నిర్వహించుట
నిట్టనీలుగు	అ	భృశతనుభంగే	మిక్కిలి యొడలువిఱుచుకొనుట
నిలు	అ	విరామే	విరమించుట-పని నిలిచెనని
		అనుపవిశ్యావస్థానే	కూర్చుండకయుండుట
		అవస్థానే	ఉండుట
		శేషేచ	మిగులుట
నిలుచుండు	అ	అనుపవిశ్యావస్థానే	కూర్చుండకయుండుట
నిలుపు	స	అనుపవేశావస్థాపనే	కూర్చుండకయుండఁజేయుట
		అవస్థాపనే	ఉంచుట
		అవరోధనే	అడ్డగించుట
		విరమణే	చాలించుట
		శేషణేచ	మిగులఁజేయుట
నిలువరించు, నిలవరించు	న	నిర్వాహే	పని నిగ్గించుట
నివాటించు			
నివ్వటిల్లు	అ	అతిశయే	అతిశయించుట
నివాళించు	స	నీరాజనే	నీరాజనముచేయుట
నివురు, నిమురు	స	ఆమర్శనే	అంతటఁదడవుట-దువ్వెనను
నీలుగు, నీల్గు	స	మృతౌ	చచ్చుట
		జృంభణే	ఆవలించుట
		తనుభంగేచ	ఒడలు విఱిచికొనుట
నీళ్ళాడు	అ	ప్రసవే	ప్రసవించుట
నుగ్గు	స	చూర్ణీకరణే	చూర్ణముసేయుట
		యథేష్టవాదేచ గ్రా	యథేష్టముగా వాదించుట
నుగ్గాడు	స	మారణే	చంపుట
నుడువు	స	ఉక్తౌ	చెప్పుట
నుఱుము	స	అవధ్వంసనే	చూర్ణముసేయుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
నురుముచేయు	స	మారణే	చంపుట
నులిగొను	స	పరివేష్టనే	చుట్టుకొనుట
నులు నులుచు నులుపు	స	ధాన్యాదీనాంపశ్వాదిపదఘాతే	ధాన్యములను బశ్వాదులకాళ్ళఁ ద్రొక్కించుట
నుసలు నుసులు	అ	మత్తతాయాం	మత్తుగొనుట
నూఁకు	స	కంఠగ్రహణనోదనే	మెడవట్టిత్రోయుట
నూఱు	స	దృషదిపేషణే	సన్నికంటఁ బేషణముసేయుట
నూర్చు గ్రా	స	ధాన్యాదీనాంపశ్వాదిపాదఘాతే	ధాన్యములను బశ్వాదులకాళ్ళఁ ద్రొక్కించుట
నూలుకొను	అ	విజృంభణే జ్ఞప్తౌచ	విజృంభించుట తెలివొందుట
నెక్కొను	స	వ్యాప్తౌ	వ్యాపించుట
నెగడు నెగుడు	అ	వృద్ధౌ ప్రవృత్తౌచ	వృద్ధినొందుట ప్రవర్తించుట
నెగయు	అ	ఉడ్డయనే	పక్షి యెగియుట
నెగ్గు నెట్టు	స	బలాన్నోదనే	బలాత్కారముగఁ దోయుట
నెట్టుకొను		అభిముఖసన్నాహే	ఎదురుగా సన్నద్ధుండవుట
నెమకు	స	మార్గణే	వెతకుట
నెమురు	స	స్నేహమర్దనే	తైలాదులు పట్టించి రాచుట
నెరము	అ	నాడీవేదనాయాం	నరమునొచ్చుట
	స	విధ్వాయుధప్రతివేష్టనేచ	పొడిచి ఆయుధముమెలికపెట్టుట
నెరయు నెరియు	స	వ్యాప్తౌ పలితేచ	వ్యాపించుట పలితమవుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
నెఱియు	అ	ప్రకాశే	ప్రకాశించుట, నిండుట
నెఱవేఱు	అ	నిర్వాహే	నిర్వాహమవుట
నెలకొను	స	వ్యాప్తౌ	వ్యాపించుట
		అవస్థానేచ	నిలుచుట
నేఁము	స	తండులాదిషుస్థూల సూక్ష్మవిభాగాయ శూర్పచాలనే	బియ్యము మొదలైనవానిలో సన్నవిడి, పెద్దవిడి యేర్పడుట కై చేట కదిలించుట
నేయు	స	వస్త్రాదినిర్మాణే	వస్త్రాదినిర్మాణము సేయుట
నేరు, నేర్చు	స	అభ్యాసే	అభ్యసించుట
నొక్కు	స	ప్రచితాపచయే	ఉబ్బణఁచుట
నొగులు	అ	పీడాయాం	పీడితుండవుట
నొచ్	అ	వ్రణాదివేదనాయాం	పుండు మొదలైనది వేదన సేయుట
నొంచు	స	వ్రణాదివేదనాకరణే	నొప్పించుట
నొచ్చుకొను	స, అ	మనోవ్యథాయాం	మనస్సున వ్యథపొందుట
నొడుచు	స	వ్రణాదివేదనాకరణే	నొప్పించుట
నొడువు	స	ఉక్తౌ	చెప్పుట
నోచు, నోము	స	వ్రతకరణే	నోముసేయుట
		వ్యసనాశనేచ	పోఁగొట్టుట

ప

పకపకలాడు	అ	సహాసభాషణే	మిక్కిలి నవ్వుచు మాటలాడుట
పగులు, పగులు	అ	విదీర్ణతాయాం	బద్దలవుట
పంగటించు, పంగడించు, పంగలించు	స	యుక్తమూలాగ్రవిస్తారే	పంగలుఁగాఁజేయుట
పచరించు	స	ప్రసారణే	ప్రసరింపఁజేయుట
	అ	ప్రచారేచ	సంచరించుట

ధాతుమాల.

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
పంచు	స	విభజనే	విభజించుట
		ప్రస్థాపనే	అంపించుట
		నియోజనే	నియోగించుట
		భాగహారేచ	భాగహారముసేయుట
ప్రజ్వరిల్లు	అ	ప్రకాశే	ప్రకాశించుట
పట్టు	స	గ్రహణే	గ్రహించుట
		స్పర్శే	స్పృశించుట
		ఆరంభే	పనిపూనుట
		అంగసంవాహనే	కాళ్ళు మొదలైనవి మర్దించుట
	అ	బుధ్యారోహే	మనస్సునకు వచ్చుట
		ప్రవేశపర్యాప్తౌ	ప్రవేశించుటకుఁ జాలుట
		సంశ్లేషేచ	అంటుట
పట్టుపడు	అ	గృహీతే	గృహీతుండవుట
పట్టుకొను	స	హస్తగ్రహణే	చేతగ్రహించుట
		అన్విష్యగ్రహణే	వెదకి గ్రహించుట
	అ	లేపనదృఢీభావే	లేపనము దృఢమౌట
		అస్థిసంధిచలనవేదనాయాంచ	ఎముకలసంధి కదలుటచే నొచ్చుట
పడు	అ	పతనే	పతనమవుట
		సహనేచ	సహించుట
పండు	అ	పరిపాకే	పరిపక్వమవుట
		సస్యాదిఫలనిష్పత్తౌ	పయిరు మొదలైనవి పండుట
		శయనేచ	శయనించుట
పండుకొను పడుకొను గ్రా	అ	శయనే	శయనించుట
పడయు	స	ప్రాప్తౌ	పొందుట
పడుచు పడుచుకొను	స	విటసంగత్యా ధనార్జనే	విటునితోఁ గలియుటచేత ధనము సంపాదించుకొనుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెలుఁగర్థము.
పడిపోవు	అ	స్వతఃపతనే	తనకుఁ దానే పడుట
		మరణేచ	చచ్చుట
పంతగించు	స	ప్రతిజ్ఞాయాం	ప్రతిజ్ఞసేయుట
పదఱు	స	వృథాజల్పనే	వ్యర్థముగా మాటలాడుట
		ధర్షణేచ	గదురుకొనుట
పన్ను	స	కర్షణాయ హాలపశ్వాదిసన్నహనే	దున్నుటకై నాఁగలి పశువులు మొదలైనవానిని సన్నద్ధముగాఁ జేయుట
		కార్యసన్నహనేచ	పని సన్నద్ధముగాఁజేయుట
పనుచు	స	ప్రస్థాపనే	పంపించుట
		నియోజనేచ	నియోగించుట
పనవు	స	పరివేష్టనే	పరివేష్టించుట
పనివిను	అ	గమనే	పోవుట
పనిదీర్చు	స	మారణే	చంపుట
పనిపడు, పనుపడు	అ	అభ్యాసే	అలవాటగుట
పంపు, పంపించు	స	ప్రస్థాపనే	అంపించుట
పంబు	స	సంయోజనే	కూర్చుట
	అ	వ్యాప్తౌచ	వ్యాపించుట
ప్రబ్బు	స	ప్రాప్తౌ	పొందుట
ప్రబలు	అ	వృద్ధౌ	వృద్ధిపొందుట
పరికించు	స	మార్గణే	వెదకుట
		పరిశీలనేచ	పరిశీలించుట
పరగు	అ	శోభాయాం	శోభించుట
పరిగొను	స	ప్రాప్తౌ	పొందుట
		వేష్టనేచ	చుట్టుకొనుట
పరుగెత్తు	అ	ధావనే	ధావనముసేయుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
పర	స	వస్త్రాదిపర్యాస్తరణే	వస్త్రములు నేలవిస్తరింపఁజేయు
		వ్యాప్తౌచ	వ్యాపించుట
పరుండు	అ	శయనే	శయనించుట
పరిమార్చు	స	మారణే	చంపుట
పర్వు	స	వ్యాప్తౌ	వ్యాపించుట
	అ	శోభాయాంచ	శోభించుట
పరవంజు	అ	ప్రసరణే	ప్రసరించుట
పరపు	స	పూర్తికరణే	నిండించుట
పరిసిపోవు	అ	ఉపద్రవభ్రంశే	ఉపద్రవము తప్పిపోవుట
పఱగించు	స	బాణప్రయోగే	బాణములు ప్రయోగించుట
పఱిగొను	స	ప్రాప్తౌ	పొందుట
		వేష్టనేచ	చుట్టుకొనుట
పఱ	అ	పలాయనే	పరుగెత్తుట
		ప్రవాహేచ	ప్రవహించుట
పఱతెంచు	అ	ఆగమనే	వచ్చుట
పఱపు	స	ధావనకరణే	పరుగెత్తించుట
		బాణప్రయోగే	బాణము ప్రయోగించుట
		బాధనేచ	బాధించుట
పఱివోవు	స	ఆక్రమణే	ఆక్రమించుట
	అ	అసమ్యగ్భావేచ	చెడిపోవుట
పలుకరించు, పల్లరించు, పలకరించు	స	జ్ఞాపనే	జ్ఞాపకముసేయుట
పల్లటిల్లు	అ	బలహానౌ	బలహీనుండగుట
పలవించు	స	ప్రలాపే	ప్రలాపించుట
పలువరించు	స	స్వప్నభాషణే	కలవరించుట
పవ్వళించు	అ	శయనే	శయనించుట
పసాపడు, పసాబడు	స	భోజనే	భోజనముసేయుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
ప్రాఁకు పాఁకు	అ	ఉరోవష్టంభేనసర్పణే	ఱొమ్ముయొక్క అవష్టంభముచే తజరుగుట
		లతావిసర్పణేచ	తీఁగెయల్లుకొనుట
ప్రాఁకొను పాఁకొను	అ	మాలిన్యోపశ్లేషే	పాఁచిపట్టుట
పాఁచు	అ	కాలతోదూషితే	కాలముగడచిచెడిపోవుట
పాటిల్లు	అ	శోభాయాం	శోభించుట
పాటించు	స	ప్రాప్తౌ	పొందుట
		కించిన్నిషేధవ్యవహారే	కొంచెమునిషేధముగా వాడుకొనుట
		సమ్మతౌచ	సమ్మతించుట
పాడు	స	గానే	గానముసేయుట
పాఁతు	స	నిఖననే	క్రిందనాటుట
ప్రాఁతగిలు పాఁతగిలు	అ	ప్రాచీనతాయాం	ప్రాచీనమౌట
పాతరలాడు పాతర్లాడు	అ	నటనే	నాట్యముసేయుట
		నిరవలంబభ్రమణే	అవలంబములేకతిరుగుట
		అన్వేషణేచ	వెదకుట
పాదుకొను	అ	బద్ధమూలతాయాం	లెస్సగానాటుకొనుట
ప్రాఁము	స	అనులేపనే	అలఁదుట
పాయు	స	వినాభావే	విడిచియుండుట
	అ	కాలతోదూషితేచ	కాలముగడచి చెడిపోవుట
పారాణించు	స	పాదయోర్లాక్షాద్యలంకారే	పాదములయందు లత్తుక మొదలైనవానిచేత నలంకరించుట
పారు	అ	గతౌ	పోవుట
	స	అత్యుచ్చారేచ	పాసనముసేయుట
పారవేయు	స	దూరక్షేపే	దూరముగవేయుట
పారుకాడు	అ	ముహుస్సంచారే	వేమాఱుసంచరించుట

ధాతుమాల.

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
పాఱు	అ	పలాయనే	పరుగెత్తుట
		ప్రవాహేచ	ప్రవహించుట
పాఱుతెంచు	అ	శీఘ్రమాగమనే	శీఘ్రముగావచ్చుట
ప్రాల్మాలు ప్రాలుమాలు పాలుమాలు	అ	కర్మణ్యాలసతాయాం	పనిసేయుట కలసుండవుట
పాల్పడు పాలుపడు	అ	ప్రాతిభావ్యే	పూఁటపడుట
	అ	ప్రాధాన్యేచ	ఆలాయమవుట
పావుకొను	స	ఆతురతయాతిభక్షణే	ఆతురతపడి నిండుగాఁదినుట
పిక్కు	స	వంచనయార్థగ్రహణే	వంచనచేత నర్థమును గ్రహించుట
పిక్కటిల్లు	అ	అతిశయే	అతిశయించుట
పిగులు	అ	స్యూతివిశ్లేషే	కుట్లువీడుట
పిచ్చిలు పిచ్చిల్లు	అ	నిష్పీడనేన రసోద్గమే	పిసుకఁగ రసము బైటికివచ్చుట
పిచ్చలించు	అ	సంభ్రమే	తొట్రుపడుట
పించమణంచు	స	మారణే	చంపుట
		గర్వప్రతీఘాతేచ	గర్వముపోఁగొట్టుట
పిడు	స	వస్త్రాదినిష్పీడనే	వస్త్రాదులు నిష్పీడనము చేయుట
పిండు	స	రసక్షారణే	రసము స్రవింపఁజేయుట
పితుకు పిదుకు	స	దోహనే	దోహనము సేయుట
ప్రిదిలు	అ	గ్రంథివిస్రంసే	ముడివీడిపోవుట
పిరిగొను	స	వేష్టనే	చుట్టుకొనుట
పిలు	స	ఆహ్వానే	ఆహ్వానము సేయుట
పిసుకు	స	ముష్టిమర్దనే	పిడికిటమర్దించుట
పీకు	స	ఉత్పాటనే	పెల్లగించుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
పీకలాడు	స	ముహురాకర్షణే	వేమాఱులాగుట
పీచమణఁచు	స	మారణే	చంపుట
		గర్వప్రతిఘాతేచ	గర్వముపోఁగొట్టుట
పీలు పీల్చు	స	రసాకర్షణే	రసమునాకర్షించుట
పుక్కిలించు	స	జలేనముఖాంతశ్శోధనే	నీళ్లచేతఁ బుక్కిలిశోధించుట
పుచ్	అ	జంతుదూషితే	కాయ మొదలైనవి జంతువులచేతఁ జెడిపోవుట
		ప్రస్థాపనే	అంపించుట
		నియోజనేచ	నియోగించుట
పుచ్చుకొను	స	గ్రహణే	గ్రహించుట
		పానే	త్రాగుట
		భక్షణేచ	భక్షించుట
పుట్టు	అ	జననే	జనించుట
పుడుకు	స	దానే	ఇచ్చుట
పుణుకు	స	స్పర్శే	స్పృశించుట
		అపర్యాప్తదానే	చాలకుండనిచ్చుట
		పంచభిరంగులీభిర్గ్రహణేచ	అయిదువ్రేళ్లతోఁబుచ్చుకొనుట
పుణకరించు	స	అపర్యాప్తదానే	చాలకుండనిచ్చుట
		ముమూర్షోర్హస్తచేష్టాయాంచ	చావఁబోవువాఁడు చేతులు పుణకరింతలు వెట్టుట
పుత్తెంచు	స	ప్రస్థాపనే	పంపించుట
పుయిలోడు	అ	దాక్షిణ్యే	దాక్షిణ్యపడుట
పురణించు	స	తిరస్కారే	తిరస్కరించుట
పురికొను	అ	విజృంభణే	విజృంభించుట
పుఱివిచ్	అ	పరాగతౌ	వెనుకఁదీయుట
		విశ్లేషేచ	విడిపోవుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
పులకరించు	అ	జ్వరే	జ్వరించుట
పులుము	స	క్షాళనే	క్షాళనముసేయుట
పులియు	అ	ఆమ్లీభావే	ఆమ్లమవుట
పుల్లవడు	అ	నిశ్చేష్టతాయాం	నిశ్చేష్టితుండవుట
పూ	అ	పుష్పోత్పత్తౌ	పుష్పించుట
పూడు	అ	ఖాతాపిరోహే	గొయ్యిమొదలైనవి పూడిపోవుట
పూను	స	కార్యోద్యమనే	ఉద్యుక్తుండౌట
		వహనేచ	వహించుట
పూన్చు	స	ఉద్యోజనే	ఉద్యోగింపఁజేయుట
		ధారణేచ	ధరించుట
పూయు	స	రూషణే	రూషణముసేయుట
పెకలు	అ	మూలోద్గమే	పెల్లగిలుట
పెచ్చుపెరుగు	అ	విజృంభణే	విజృంభించుట
పెంచు	స	వర్ధనే	వృద్ధిపొందించుట
పెట్టు	స	నిధానే	ఉంచుట
		పరివేషణేచ	వడ్డించుట
పెట్లు	అ	స్ఫోటే	స్ఫుటితమగుట
పెనఁగు, పెనుగు, పెనఁగులాడు, పెనుగులాడు, పెనుగొను, పెనయు	అ స	అన్యోన్యవేష్టనే	అన్యోన్యముచుట్టుకొనుట
పెనఁచు, పెనుచు	స	శుల్బకరణే	పేనుట
		వర్ధనేచ	వృద్ధిపొందించుట
పెంపఱు	అ	క్షయే	క్షయించు
పెంపారు	అ	వృద్ధిప్రాప్తౌ	వృద్ధిపొందుట
పెరుగు	అ	వృద్ధౌ	వర్ధిల్లుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
పెలుగు	స	శల్యకస్యదేహవిఘూననే	ఏదుపందిమొదలు విదిలించుట
పెలుకు, పెల్లగించు, పెళ్లగించు	స	మూలోత్పాటనే	పెకలించుట
పెల్లగిలు, పెళ్లగిలు	అ	మూలోద్గమే	పెకలుట
పేటాడు	అ	అతిసంచారే	మిక్కిలిసంచరించుట
పేఁచు, పేను	స	శుల్బకరణే	త్రాడుపెనఁచుట
పేర్కొను, పేరుకొను	స	స్తుతౌ	స్తుతియించుట
		నామ్నాహ్వానే	పేరుపెట్టి పిలుచుట
	అ	ఘనీభావేచ	ఘనీభవించుట
పేరుచు, పేర్చు	స	ఉపర్యుపరిసంధానే	ఒకదానిమీఁదనొకటియుంచుట
		విజృంభణేచ	విజృంభించుట
పేరు, పేఱు	స	ఘనీభావే	ఘనీభవించుట
ప్రేరేపించు, ప్రేఁచు	స	ప్రేరణాయాం	ప్రేరణసేయుట
ప్రేలు	స	వృథాబహుజల్పనే	వ్యర్థముగా తఱుచు మాటలాడుట
పేలు	అ	ఘర్మవిస్ఫోటే	చెమటకాయలులేచుట
పైకొను	అ	ఉపర్యాగమనే	మీఁదికివచ్చుట
పొక్కు	అ	మనోదుఃఖే	మనస్సునదుఃఖించుట
		ఊష్మణోచ్ఛూనేచ	వేఁడిచేత బొబ్బపోవుట
పొంగు	అ	ఉద్వేల్లనే	ఉబుకుట
పొగడు	స	స్తుతౌ	స్తుతియించుట
పొగయు, పొగియు	అ	ధూమోత్పత్తౌ	పొగగలిగినదవుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
పొగమాఱు	అ	ధూమమాలిన్యే	పొగచేతమలినమవుట
పొగలు	అ	పరితాపే	పరితపించుట
పొంచు	స	నిలీయనిరీక్షణే	దాఁగి నిరీక్షించుట
పొటకరించు పొటమరించు	అ	వ్రణాదీనామావిర్భావే	వ్రణాదులావిర్భవించుట
పొట్లు	అ	కుంకుమాదీనాం వర్ణవైకల్యే	కుంకుమ మొదలైనవి వర్ణవికలమవుట
పొడుగు	అ	దీర్ఘీభావే	దీర్ఘమవుట
పొడు	స	వేధనే	గ్రుచ్చుట
	స	మారణే	చంపుట
	అ	ఉదయేచ	ఉదయించుట-చుక్కపొడిచెనని
పొడము	అ	ఉత్పత్తౌ	పుట్టుట
పొడకట్టు	అ	స్ఫూర్తౌ	స్ఫురించుట
పొడగను పొడగాంచు	స	ప్రథమదర్శనే	మొదటఁజూచుట
పొడసూపు	అ	ప్రథమదృష్టే	మొదటనగపడుట
పొందు	స	ప్రాప్తౌ	చెందుట
పొదలు	అ	ప్రకాశే	ప్రకాశించుట
పొదుగు పొదువు	స	ఆక్రమణే అంతఃప్రవేశ్యాఛాదనేచ	ఆక్రమించుట లోఁగాఁబ్రవేశింపఁజేసికప్పుట
పొసరు	అ	శోభాయాం	శోభించుట
	స	దానేచ	ఇచ్చుట
పొరయు	స	ప్రాప్తౌ	పొందుట
పొరవోవు	అ	పీతజలాదీనాం నాడ్యంతరప్రవేశే	త్రాగిననీళ్లు మొదలైనవి నాడ్యంతరములోఁబ్రవేశించుట
పొరివోవు	అ	మృతౌ	చచ్చుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము
పొరిగొను పొరిమార్చు పొరివుచ్చు	స	మారణే	చంపుట
పొరలు పొర్లు	అ	పర్యుల్లుంఠనే	లుఠితమవుట
పొర్లుకాడు	అ	ముహుః పర్యుల్లుంఠనే	వేమాఱుపొర్లుట
పొఱుటు			
పొలయు	అ	అభిముఖాగమనే	అభిముఖముగావచ్చుట
పొలియు	అ	మృతౌ	చచ్చుట
పొలుచు పొలిచు	అ	శోభాయాం సంచారేచ	శోభించుట సంచరించుట
పొలివోవు	అ	కించిద్భంగే	కించిద్భంగమవుట
పొలుపు			బట్టమొదలైనవి మట్టిమొదలైనవానిలోఁ బొర్లించుట మందుఉంట మొదలైనవి పేలపిండిమొదలైన వానిలోఁ బొర్లించుట
పొసుకు పొసఁగు	అ	సంభవే	సంభవించుట
పోకాఱ్చు పోఁగొట్టు	స	వ్యపనాశనే	పోఁజేయుట
ప్రో	స	పాలనే	పాలించుట
పోచు పోజు	స	వల్కలవిపాటనే	నారచీల్చుట
పోట్లాడు	అ	కలహే	కలహించుట
పోటాడ్గు	అ	రణోద్యోగే	యుద్ధోద్యుక్తుండవుట
పోయు	స	ఆవర్జనే	నీళ్లుమొదలైనవానిని గ్రుమ్మరించుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
పోరు, పోరాడు	స	కలహే	కలహించుట
పోరచు	స	దీనవృత్తియాచనే	దీనవృత్తినియాచించుట
పోలు	అ	శోభాయాం	శోభించుట
	స	అనుకరణేచ	అనుకరించుట
పోవు	అ	గమనే	ఏగుట

బ

బడలు, బడలుపడు	అ	శ్రాంతౌ	అలయుట
బడియు	స	దృష్టిదోషవారణాయహరిద్రా జలాదీనాం పురుషోపరిభ్రామణే	దిగఁదుడుచుట
బతిమాలు	స	దైన్యయాచనే	దైన్యముగయాచించుట
బ్రతుకు, బతుకు, బ్రకుకు	అ	జీవనే	జీవించుట
బదిలించు, బదలాయించు గ్రా	స	ప్రతినిధికరణే	బదులువైచుట
బద్దకించు	అ	అలసతాయాం	అలసుఁడవుట
		మూత్రపురీషనిరోధేచ	బద్ధకోష్ఠియగుట
బమ్మరిల్లు	అ	సంభ్రమే	తొట్రుపడుట
బ్రమయు, బ్రమియు	స	భ్రమే	భ్రమించుట
బరుకు	స	నఖపాటనే	గోళ్లతో గీయుట
బలియు	అ	పీనతాయాం	లావవుట
బాదు	స	తాడనే	కొట్టుట
బారిసమరు	స	మారణే	చంపుట
బిగియు	అ	దార్ఢ్యే	దృఢమవుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
బ్రిదిలు	అ	విస్రంసే	వదులుట
బిద్దు	అ	జలస్రావే	నీళ్లుకాఱుట
బిలుకుమార్చు	స	మారణే	చంపుట
బిలుకుఱు	అ	శ్వాసపారవశ్యే	ఊపిరి త్రిప్పకో లేకపోవుట
బీజారు	స		ధాన్యము గడ్డి మొదలైనవి పైపైకి కుప్పచేయుట
బ్రుంగు	అ	మజ్జనే	మునుఁగుట
		మృతౌచ	చచ్చుట
బుగులుకొను	స	వ్యాప్తౌ	వ్యాపించుట
బుజ్జగించు	స	సాంత్వనే	సాంత్వనసేయుట
బురణించు	స	తిరస్కారే	తిరస్కరించుట
బుసకొట్టు	అ	కోపశ్వాసే	కోపముచేత నిట్టూర్పువిడుచుట
బుసిపోవు	అ	ఈషద్భంగే	ఈషద్భంగమవుట
బెగడాయించు గ్రా	అ	విరోధే	విరోధించుట
బెట్టించు	స	నిరసనే	చిమ్ముట
బెడియు బెడాయించు	అ	కార్యవైకల్యే	కార్యవైకల్యమవుట
బెణకు బెణుకు	అ	అస్థ్యాదీనాంస్థానతశ్చలనే	ఎముక మొదలైనవి స్థానము వల్లఁ జలించుట
బెదరు బెదురు	అ	ఆకస్మికభయే	ఆకస్మికముగ భయపడుట
బెరయు	స	ప్రాప్తౌ	పొందుట
బెల్లించు బేలించు	స	సాంత్వనే	సాంత్వనసేయుట
బొక్కు బొక్కులాడు బొక్కులాడు గ్రా	స	ముఖమాపూర్యచర్వణే	నోటినిండఁ బోసికొని నమలుట
బొంకు	స	అపలాపే	అపలపించుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
బొబ్బరించు	అ	ఉత్క్రోశే	గట్టిగా నఱచుట
బొల్లు	స	అసత్యభాషణే	అబద్ధపుమాటలాడుట
బ్రో	స	పాలనే	పాలించుట
భోంచేయు గ్రా	స	భోజనే	భుజించుట
బోరగిలు	అ	అవపత్యశయనే	బోర్లపండుకొనుట
బోర్లించు	స	కుంభాదీనామవపాతనే	కుండ మొదలైనవానిని దలక్రిందుగాఁ జేయుట

మ

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
మ్రగ్గు / మగ్గు	అ	పరిపాకవిశేషే	పండు మొదలైనవి పరువుతగిలి పండుటఁ బడిపోవుట
		న్యూనతాయాం	తగ్గిపోవుట
		శోకదూషితేచ	మిక్కిలి ఉడికినందునఁ జిమిడిపోవుట
మగుడు	అ	పర్యావృత్తౌ	మరలుట
మట్టు	స	పాదఘాతే	కాళ్ళఁ ద్రొక్కుట
మట్టగించు	స	అనురూపఖండనే	సరిగా ఖండించుట
మట్టుపడు	అ	రోగాదినివృత్తౌ	రోగాదులు నివర్తించుట
మట్టుపఱచు	స	పర్ణాదీనాం సమవక్లృప్తౌ	ఆకులు మొదలైనవానిని సరిగా నేర్పఱచుట
		అనురూపఖండనేచ	సరిగా ఖండించుట
మండు	అ	ప్రజ్వలనే	ప్రజ్వలించుట
మండిపడు	అ	అతిక్రోధే	మిక్కిలి క్రుద్ధుండవుట
మడచు	స	ఆకుంచనభేదే	మడతపెట్టుట
మడియు	అ	మృతౌ	చచ్చుట
మడఁగు / మణఁగు	అ	వినమనే	కత్తిమొన మొదలైనవి వంగుట
మందలించు	స	ఉక్తౌ	చెప్పుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
మదాళించు	అ	సస్యాదీనామఫలవృద్ధౌ	పైరు మొదలైనది వ్యర్థముగా బలియుట
మ్రందు	స అ	దాహే	దహించుట
మద్దటిల్లు మద్దటిలు	అ	ఆతపాదిశాంతౌ	ఎండ మొదలైనది శమించుట
మను మన్ను	అ	జీవనే	బ్రతుకుట
మన్నించు	స	బహుమతౌ అపరాధసహనేచ	మన్ననసేయుట తప్పుసహించుట
మన్నిగొను	స	మారణే	చంపుట
మప్పు	స	అభ్యాసనే	అలవఱుచుట
మరఁగు మరుగు	స	వాసనయాసక్తౌ	వాసనచేత నాసక్తుండవుట
మరలు మఱలు	అ	పర్యావృత్తౌ	మళ్ళుట
మఱఁగు మఱుగు	అ	తప్తతాయాం	కాఁగుట
మఱ మఱు	స	విస్మృతౌ	విస్మృతిపొందుట
మఱుపడు	అ	అదృశ్యతాయాం	అదృశ్యమవుట
మలఁగు	అ	స్వయంవేష్టనే పర్యావృత్తౌచ	చాఁప మొదలైనదిచుట్టుకొనుట మళ్ళుట
మలుగు	అ	దీపనిర్వాణే	దీపము చల్లారుట
మల మలు	స	పాషాణతక్షణే తండులాదిషుగోష్ఠాదిపృథక్కరణేచ	రాయిచెక్కుట బియ్యము మొదలైనవానిని జేటలోఁ బోసికొని మంటిగడ్డలు మొదలైనవానిని విడఁజేయుట
మల్లాడు	అ	అన్యోన్యవేష్టనే	పెనఁగుట

ధాతువు		సంస్కృతార్థము	తెనుఁగర్థము.
మల్లచఱి మల్లచఱుచు మల్లచఱు	స	భుజాద్యాస్ఫాలనే	భుజాద్యాస్ఫాలనముసేయుట
మల్లు	అ	పర్యావృత్తౌ	మరలుట
మళ్ళఁబడు	స	అభ్యుత్థానే	ఎదిరించుట
మళ్ళఁదోలు	స	పశ్వాదిపర్యావర్తనే	పశ్వాదులఁ దిరుగఁదోలుట
		తృణకాష్ఠాదివృద్ధ యేక్షేత్రస్యపశ్వా దిభ్యోరక్షణేచ	తృణకాష్ఠాదులు వృద్ధిపొందుట కై క్షేత్రమునుబశ్వాదులవల న రక్షించుట
మసఁగు	అ	విజృంభణే	విజృంభించుట
మసలు మసులు	అ	జలమదనే	నీళ్లుపొంగునట్లు కాఁగుట
		ఆలస్యే	ఆలస్యము సేయుట
		మదపారవశ్యే	మదముచేతఁ బరవశుఁడవుట
		సంచారేచ	సంచరించుట
మాఁగు	అ	ఫలాదిపరిపాకే	ఫలాదులు పరిపక్వమవుట
మాటు	స	గోపనే	దాఁచుట
మాటుపడు	అ	అదృశ్యతాయాం	అదృశ్యమవుట
మాట్లాడు గ్రా	స	భాషణే	భాషించుట
మాడు	అ	విదాహే	అన్నాదులు దగ్ధమవుట
మాను	అ	పరిహారే	పరిహరించుట
		వ్రణాదిశాంతౌచ	కురుపు మొదలైనది శమించుట
మానుకొను	స	బుద్ధిపూర్వత్యాగే	బుద్ధిపూర్వముగ విడుచుట
మ్రాన్పడు	అ	నిశ్చేష్టతాయాం	నిశ్చేష్టుండవుట
మాయు	అ	మలినీభావే	మలినమవుట
		నాశేచ	నశించుట
మారుమసలు మారుమసులు	అ	ప్రతివాదే	ప్రతివాదించుట
మారుపడు	అ	వ్యత్యాసే	వ్యత్యాసమవుట

ధాతువు.		సంస్కృతార్థము.	తెనుఁగర్థము.
మార్చు మాఱ్చు	స	మారణే	చంపుట
మాఱు	అ	విజృంభణే	విజృంభించుట
మాఱుపడు	అ	అదృశ్యతాయాం	అదృశ్యమవుట
మాఱుకొను	స	అభ్యుత్థానే	ఎదిరించుట
మాలు	స	త్యాగే	త్యజించుట-సిగ్గుమాలెనని
మాలుగు	అ	అలసతాయాం	అలసుండవుట
మ్రింగు మింగు	స	కబళనే	కబళించుట
మిగులు	అ	శేషే	శేషించుట
మించు	స	అతిశాయనే	అతిశయించుట
మిటకరించు	అ	అప్రతిపత్త్యాతూష్ణీమవస్థానే	ఏమియుందోఁపక యూరకయుండుట
మిటారించు	అ	శృంగారవికారే	కులుకుట
మిటమిటలాడు	అ	పునఃపునరుత్పతనే	మాటిమాటికి నెగయుట
మిట్టు మిట్టిపడు మిడియు మిడిసిపడు	అ	హఠాదుత్పతనే	ప్రసభముగా నెగయుట
మిడుకు	అ	వ్యసనే	వ్యసనపడుట
మిడు	స	ద్రవద్రవ్యస్య ఈషత్పరివేషణే	నెయ్యి మొదలైనదానిఁ గొంచెముగా వడ్డించుట
మిణకరించు	అ	అప్రతిపత్త్యాతూష్ణీమవస్థానే	ఏమియుఁదోఁపక యూరక యుండుట
మినమినలాడు మిలమిలలాడు మిసమిసలాడు	అ	మసృణకాంతౌ	మెఱుఁగుకాంతి గలదవుట
మీటు	స	నిరసనే	చిమ్ముట
		వీణాగుణవాదనేచ	వీణతంతులవాయించుట

ధాతువు.		సంస్కృతార్థము.	తెనుఁగర్థము.
మీఱు	స	అతిక్రమణే	అతిక్రమించుట
ముక్కు	అ	శ్వాసాధఃప్రాపణే	ఊపిరి క్రిందికిఁబోఁ జేయుట
		ధాన్యాదిషు ప్రాచీనతాదోషేచ	ధాన్యాదులు ప్రాఁతగిలి చెడిపోవుట
ముగ్గు	అ	ధాన్యాదిషు ప్రాచీనతాదోషే	ధాన్యాదులు ప్రాఁతగిలి చెడిపోవుట
ముగియు	అ	సమాప్తౌ	సమాప్తమగుట
ముచ్చిలు / ముచ్చిలించు	స	స్తేయే	దొంగిలించుట
ముంచుకొను	స	ఆవరణే	ఆవరించుట
		ఉంభనేచ	బావి మొదలైన వానిలోఁ బాత్రను నీళ్ళతోఁ బూరించుట
ముట్టు	స	స్పర్శే	తాఁకుట
		అవరోధనే	ముట్టడివేయుట
		పరప్రేషితార్థలాభేచ	ఒకఁడు పంపిన సొమ్ము లబ్ధమవుట
ముట్టించు	స	స్పర్శే	స్పర్శనఁజేయుట
		వహ్నిసంయోజనేచ	నిప్పు తగిలించుట
ముడు	స	గ్రంధీకరణే	ముడివేయుట
		ఆకుంచనే	ఆకుంచనము సేయుట
		పుష్పాదిధారణేచ	పూలు మొదలైన వానిని ధరించుట
ముండమోయు	అ	వైధవ్యప్రాప్తౌ	వైధవ్యమును బొందుట
మునుఁగు / మునుఁగు	అ	మజ్జనే	మగ్నుండవుట
మునుచు	స	ఆకుంచనే	ఆకుంచనముసేయుట
ముదియు	అ	జడపశ్వాదీనాం స్థవిరీభావే	చెట్లు, ఆవు మొదలైనవి ముదిమి పొందుట
ముదురు	అ	వృక్షాదీనాం స్థవిరీభావే	చెట్లు మొదలైనవి ముదిమిపొందుట
ముదలకించు	స	జ్ఞాపనే	ఎచ్చరించుట

ధాతువు.		సంస్కృతార్థము.	తెనుఁగర్థము.
మునుఁగు	అ	మజ్జనే	మగ్నుండవుట
మునుకొను	అ	ప్రథమభావే	ముందుమించుట
మున్మడించు	అ	త్రిగుణీభావే	త్రిగుణమవుట
	స	త్రిగుణీకరణేచ	త్రిగుణము సేయుట
ముసగు	అ	ద్రవశైథిల్యే	క్రుళ్ళిపోవుట
మురముర లాడు	అ	కోపవికారే	కోపవికారముగానుండుట
మురియు	అ	శృంగార చేష్టాయాం	కులుకుట
ముఱియు	స	శకలీకరణే	తునియలు సేయుట
ముసరు ముసురు మూఁగు	స	పరివేష్టనే	అంతటఁ జుట్టుకొనుట
ముసించు	అ	బుద్ధిమోహే	బుద్ధి మోసపోవుట
మూచూచు(ఘ్రా)	స	ఆఘ్రాణే	ఆఘ్రాణించుట
మూడు	అ	అంతకాలప్రాప్తౌ	అంతకాలము ప్రాప్తమౌట
మూదలించు	స	జ్ఞాపనే	ఎచ్చరించుట
మూయు	స	పిధానే	మూఁత వేయుట
మూర్కొను	స	ఆఘ్రాణే	ఆఘ్రాణించుట
మూలుగు	అ	కుంథనే	కుంథనము సేయుట
మెక్కు	స	భక్షణే	భక్షించుట
మెచ్చు	స	శ్లాఘాయాం	శ్లాఘించుట
మెట్టు	స	పాదఘాతే	కాళ్ళతోఁ ద్రొక్కుట
మెత్తు	స	సాంద్రలేపనే	దట్టముగ లేపనము సేయుట
మెదుగు	అ	అవఘాతేన నిస్తుషీభావే	వడ్లు దంగి పొట్టువిడుట
		మృదితేచ	మర్దించుటచేత మెత్తనవుట
మెదలు మెదులు	అ	చలనే	చలించుట
		దర్శనవిషయేచ	అగపడుట

ధాతువు.		సంస్కృతార్థము.	తెనుఁగర్థము.
మెయుకొను	స	హస్తావలంబనే	చేపట్టుట
మెరమెరలాడు	అ	మనోన్యూనతాయాం	మనస్సునఁ దక్కువగా నుండుట
మెఱయు / మెఱియు	అ	అతిప్రకాశే	మిక్కిలి ప్రకాశించుట
మెలఁగు / మెలుగు	అ	అన్యోన్యమేళనే	అన్యోన్యము కలియుట
		ఉపాయేన ప్రవృత్తౌ చ	ఉపాయముగఁ బ్రవర్తించుట
మెసఁగు / మెసవు	స	భక్షణే	భక్షించుట
మేకొను	స	హస్తావలంబనే	చేపట్టుట
మేయు	స	పశ్వాదిభక్షణే	పశ్వాదులు-భక్షించుట
మేలుకొను / మేల్కొను	అ	నిద్రాప్రబోధే	నిద్రవిడిచి లేచుట
మేల్లను	అ	ప్రమాదత్యాగే	ప్రమాదమును విడుచుట
మేళవించు	స	సయూధ్యకరణే	జతచేయుట
మైకొను	అ	సమ్మతౌ	సమ్మతించుట
మైగిఱుపు	అ	అంగభంగే	ఒడలువిఱుచుకొనుట
మ్రొక్కు / మొక్కు	స	నమస్కారే	నమస్కరించుట
మ్రొక్కుకొను / మొక్కుకొను	స	దేవప్రార్థనాయాం	తాఁగోరిన పనియైన దేవునికి పలానిపని చేయుదునని ప్రార్థించుట
మొక్కపోవు	అ	అశ్రిభంగే	కొనవిఱిగినదగుట
మ్రొగ్గు / మొగ్గు	అ	భారాదేకతోవినమనే కార్యోద్యమే చ	బరువుచేత నొకతట్టుగా వంగుట పూనుట
మొగుచు / మొగుడ్చు	స	ముకులీకరణే	ముకుళించుట
మొట్టు	స	పర్యస్తాంగుళిపర్వప్రహారే	వ్రేళ్ల వెలికణుపునఁ గొట్టుట

ధాతువు.		సంస్కృతార్థము.	తెనుఁగర్థము.
మొత్తు	స	ముఖప్రహారే	ముఖమునఁగొట్టుట
మొనయు	అ	యుద్ధసన్నాహే	యుద్ధసన్నద్ధుండవుట
మొనదేలు	అ	కార్యప్రథమప్రవృత్తౌ	పనియందుఁదటిలోను ముందటఁబ్రవర్తించుట
		వ్రణపరిపాకేచ	కురుపు మొనగట్టుట
మొరయు	అ	ధ్వానే	ధ్వనించుట
మొఱుగు	అ	శ్వరవే	కుక్కగూయుట
మొఱఁగు	అ	శ్వరవే	కుక్కగూయుట
		అదృశ్యతాయాంచ	అగపడకయుండుట
మొఱలాడు మొఱమొఱలాడు	అ	కోపవికారే	కోపవికారమునొందుట
మొలచు	అ	ప్రరోహణే	అంకురించుట
మోకరిల్లు మోకరించు మోకాలించు	అ	జాన్వాకుంచనేనోపవేశనే	మోఁకాళ్లు మడిచికూర్చుండుట
మ్రోగు	అ	ధ్వానే	ధ్వనించుట
మో	స	భారవహనే	బరువువహించుట
మోటుకొను	అ	కార్యోద్యమే	పనికిఁబూనుట
మోటించు	స	కార్యోద్యోజనే	కార్యోద్యుక్తునిఁజేయుట
		కలహసన్నాహనేచ	కలహసన్నద్ధునింజేయుట
మోటుపాఱు	అ	నిష్పల్లవీభావే	చిగుళ్ళులేనిదవుట
		జడతాయాంచ	జడమవుట
మోట్రించు గ్రా	స	భగ్నస్తంభాదీనాం దార్వాదిభిరవష్టంభే	విఱిగిన గుంజ మొదలగువానిని కొయ్య మొదలైనవానిచేత నిలువఁబెట్టుట
మోటుపడు మోడుపడు మోడుచఱ	అ	నిశ్చేష్టతాయాం	నిశ్చేష్టుఁడవుట
మోదు	స	ప్రహారే	కొట్టుట

ధాతువు.		సంస్కృతార్థము.	తెనుఁగర్థము.
మోదుకట్టు	అ	రక్తబంధే	రక్తముకట్టుకొనుట
మోపు	స	భారారోపణే	ఒకనిమీఁదబరువుఁద్రోయుట
మోపెట్టు	స	ధనుషి గుణారోపణే	వింటనల్లెయెక్కు పెట్టుట
మోయు	స	వహనే వైధవ్యప్రాప్తౌచ	వహించుట వైధవ్యమునుబొందుట
మ్రోయు	అ	ధ్వానే	ధ్వనించుట
మోసపోవు	అ	వంచనాపరిజ్ఞానాభావే	వంచనఁ దెలిసికొనలేకపోవుట
మోహరించు	అ	రణోద్యోగే	రణోద్యోగముసేయుట

ర

రక్కరించు	స	రక్షణే	రక్షించుట
రక్కు	స	నఖతోదనే	గోళ్ళతోఁ గిచ్చుట
రక్కొను	స	వ్యాప్తౌ	వ్యాపించుట
రప్పించు	స	ఆకర్షణే	ఆకర్షించుట
రవులు	అ	దాహే	కాలుట
రవులుకొను	అ	దాహారంభే	కాలమొదలుపెట్టుట
రవాళించు	అ	వృథోద్ఘోషే	వ్యర్థముగ నుద్ఘోషించుట
రహించు	అ	ప్రకాశే	ప్రకాశించుట
రాచు	స	ఘర్షణే లేపనేచ	ఘర్షణముసేయుట లేపనముసేయుట
రాఁజు	అ	ధూమోత్పత్తౌ	పొగయుట
రాణించు	అ	ప్రకాశే	ప్రకాశించుట
రాపాడు	స	దోషానారోప్యగణనే	దోషము లారోపించి లెక్కవెట్టుట
రాఁబట్టు	స	ధనాదేరుద్గ్రహణే	రావలసిన ధనాదులను రాఁజేయుట
రాయు గ్రా	స	ఘర్షణే లేఖనేచ	ఘర్షణముసేయుట వ్రాయుట

ధాతువు.		సంస్కృతార్థము.	తెనుఁగర్థము.
రాలు	స	దంతఫలాదీనాంపతనే	దంతములు ఫలములు మొదలైనవి పడుట
రావించు	స	ఆకర్షణే	ఆకర్షించుట
రిత్తవోవు	అ	వైయర్థ్యే	వ్యర్థమవుట
గుంజు	స	నాసయాకర్షణే	ముక్కున నాకర్షించుట
రుద్దు	స	సమ్యగ్ద్రవద్రవ్యలేపనే	తలను చమురు రుద్దుట- ఒడలు రుద్దెనని
రుబ్బు	స	ద్రవపిష్టాదిపేషణే	ద్రవమైనపిండి మొదలైనదానిఁ బేషణముసేయుట
రూపాణించు గ్రా	స	నిరూపణే	నిరూపించుట
రెచ్	అ	గవాదీనాంమదే	గవాదులు మదించుట
రెట్టించు	స	ద్విగుణీకరణే	ద్విగుణముసేయుట
	అ	ద్విగుణీభావే	ద్విగుణమవుట
	స	పర్యనుయోగేచ	మాటరెకిరించుట
రెమ్ము	స	ఆచ్ఛేదనే	ఒడిసి తీసికొనుట
రేకెత్తు	అ	వృద్ధౌ	వృద్ధిపొందుట
రేఁగు	అ	విజృంభణే	విజృంభించుట
రోఁజు	అ	అత్యుచ్ఛ్వాసే	మిక్కిలినిట్టూర్పులువిడుచుట
రోయు	స	నిర్వేదే	విసుగుట

ఱ

ఱక్కొను	అ	పక్షశాఖోత్పత్తౌ	ప్రక్కకొమ్ములు పెట్టుట
ఱంపిల్లు	అ	ఉచ్చైరోదనే	గట్టిగా నేడ్చుట
		వృథాజల్పనేచ	వ్యర్థపుమాటలాడుట
ఱవఱవలాడు	అ	కోపవికారే	కోపవికారమునొందుట
ఱిచ్చవడు	అ	నిశ్చేష్టతాయాం	నిశ్చేష్టుండవుట
ఱువ్వు, ఱివ్వు	స	దూరక్షేపే	దూరముగఁబడునట్లు వేయుట

ధాతువు			సంస్కృతార్థము.	తెనుఁగర్థము.
ఱెక్కొను		అ	పక్షశాఖోత్పత్తౌ	ప్రక్కకొమ్మలుపెట్టుట
ఱొప్పు		స	హుంకారే	హుంకారముసేయుట
			శీఘ్రప్రాజనే	శీఘ్రముగాఁదోలుట
			ప్రహారేచ	కొట్టుట
ఱోయు		స	మార్గణే	వెదకుట
			నిర్వేదేచ	విసుగుట
ఱోలు		అ	ఉచ్చైరోదనే	గట్టిగా నేడ్చుట

ల

లాగు		స	కర్షణే	ఈడ్చుట
లాఁచు		స	కాంక్షాయాం	కాంక్షించుట
లాయు		అ	సన్నిధానే	సమీపించుట
లావఱు		అ	బలహానౌ	బలముతగ్గుట
లుటాయించు	గ్రా	స	బలాదపహారే	కొల్లపెట్టుట
లెక్కించు		స	గణనాయాం	లెక్కపెట్టుట
లే		అ	ఉత్థానే	ఉత్థితుండవుట
లొగ్గు, లొంగు		అ	నమ్రత్వే	నమ్రుఁడవుట
లొట్టవేయు		స	అసత్యకరణే	అబద్ధముచెప్పుట
		అ	ఆస్వాదనే జిహ్వాశబ్దేచ	చప్పరించునపుడు నాలుకతో ధ్వని సేయుట
లొడుపు, లొడపెట్టు		స	లోడనే	కలియఁబెట్టుట
లొడుపుకొను		స	పరధనస్య స్వయం సర్వగ్రహణే	ఒకనిసొమ్ము దానంతయుఁ దీసికొనుట
లొడారించు	గ్రా	స	వృథోచ్చైర్బహుభాషణే	వ్యర్థముగా-గట్టిగా-నిండుగా మాటలాడుట
ళొళ్ళు	గ్రా	అ	శ్వరవే	కుక్కగూయుట
లోగు		అ	పరాగతౌ	వెనుకదీయుట

ధాతువు.			సంస్కృతార్థము.	తెనుఁగర్థము.
లోటు	గ్రా	స	గృహేసర్వకార్యకరణే	ఇంటిలోనన్నిపనులుసేయుట
లోడు		స	లోడనే	లోడపెట్టుట

వ

వ్రక్కలించు		స	విదళనే	బద్దలుసేయుట
వగ }		అ	మనోదుఃఖే	మనస్సునదుఃఖపడుట
వగు }			ఆలోచనే	ఆలోచించుట
			మనోదుఃఖాభినయేచ	మనస్సున దుఃఖమున్నట్లభినయించుట
వగియు	గ్రా	అ	మనోదుఃఖాభినయే	మనస్సున దుఃఖమున్నట్లభినయించుట
వగలాడు		అ	మనోదుఃఖాభినయే	మనస్సున దుఃఖమున్నట్లభినయించుట
			శృంగారచేష్టాయాంచ	కులుకుట
వగదెగు		అ	వివాదనిష్కర్షే	వ్యాజ్యముదీఱుట
			సమాప్తౌచ	సమాప్తమౌట
వగిరించు		అ	వంచనయాజల్పనే	వంచనపుమాటలాడుట
			శునామత్యుచ్ఛ్వాసేచ	కుక్కర్రోఁజుట
వంగు		అ	నతౌ	నమ్రమవుట
వంచు		స	నమనే	వంగఁజేయుట
			పాత్రానమనేనజలస్రావణేచ	పాత్రమువంచి నీళ్లుస్రవింపఁజేయుట
వంచివేయు		స	పాత్రానమనేన నిశ్శేషజలస్రావణే	పాత్రమువంచి నిశ్శేషముగా నీళ్ళుస్రవింపఁజేయుట
వచ్		అ	ఆగమనే	చనుదెంచుట
వ్రచ్		స	విదళనే	బద్దలుసేయుట
వంచోడించు	గ్రా	స	దాక్షిణ్యేనదర్శనే	దాక్షిణ్యముచేతఁజూచుట
వట్టు		అ	జలశోషణే	నీళ్ళుశోషించుట
వట్రిల్లు		అ	శోభాయాం	శోభించుట

ధాతువు.		సంస్కృతార్థము.	తెనుఁగర్థము.
వత్రపెట్టు	స	లక్ష్యీకరణే	లక్ష్యముసేయుట
వటించు	అ	దేహకార్శ్యే	దేహము కృశించుట
వండు	స	పచనే	పాకముసేయుట
వడ్డించు	స	పరివేషణే	అన్నాదులు భోజనార్థముగా విస్తరిలోఁబెట్టుట
వడలు	అ	పుష్పాదీనాంమ్లానౌ	పుష్పాదు వాడుట
వడియు	అ	స్రావే	స్రవించుట
		నిశ్శేషీభవనే	నిశ్శేషమవుట
		బలాద్గ్రహణేచ గ్రా	బలాత్కారముగా గ్రహించుట
వడివేయు	స	ప్రతివేష్టనే	మెలివేయుట
వడుకు	స	తంతునిర్మాణే	దారమునిర్మించుట
		ఉపాలంభేచ	తిట్టుట గ్రా
వడఁకు వణఁకు వణుకు	అ	కంపే	కంపించుట
వంతవేయు	అ	లిప్సయాదృష్టిపాతే	లభింపవలయునని కన్ను వేయుట
వందు వందురు	అ	చింతాయాం	చింతపడుట
వదరు వదురు	స	వృథాజల్పనే	వ్యర్థపుమాటలాడుట
వదలు వదులు	అ	విశ్లేషే.	విడిపోవుట
		గ్రంథేరుచ్ఛ్వసనే	ముడివిడుట
	స	వినాభావేచ	విడిచిపెట్టుట
వదవదలాడు	అ	శీతాతిశయాత్కంపనే	చలితాళలేక వణఁకుట
వనరు	అ	మనోదుఃఖే	మనస్సునదుఃఖపడుట
వ్రయ్యు	అ	విదళనే	బద్దలవుట
వరియు గ్రా	స	శాణోల్లేఖనే	సానపెట్టుట
వరగలించు వరలు	అ	ప్రకాశే	ప్రకాశించుట

ధాతువు.		సంస్కృతార్థము.	తెనుఁగర్థము.
వలయు	స	ఇచ్ఛాయాం	ఇచ్ఛయించుట
వల్లించు	స	విద్యామ్రేడనే	రువ్వులు వేయుట
వల	స	అనురాగే	మోహించుట
		పరిమళేచ	పరిమళించుట
వలు గ్రా	స	అనురాగే	మోహించుట
వలగొను	స	వేష్టనే	చుట్టుకొనుట
వలిగొను	అ	శీతాభిభూతాయాం	చలిగొనుట
వలవలలాడు	అ	రోదనే	ఏడ్చుట
వాక్రుచ్	స	ఉక్తౌ	చెప్పుట
వాకరించు	అ	వమనోద్యమనే	కక్కనుద్యుక్తుండవుట
వాఁగు	అ	శబ్దే	శబ్దించుట
వాచారు	అ-స	దీనవృత్తియాచనే	దీనవృత్తిగా యాచించుట
వాచు	అ	శ్వయథౌ	ఉబ్బుట
		అతికాంక్షాయాంచ	మిక్కిలి కాంక్షించుట
వాఁచు	స	వాదనే	వాయించుట
వాంచు	స	నమనే	వంచుట
వాచర	స	దీనవృత్తియాచనే	దీనవృత్తిగా యాచించుట
వాడు	అ	పుష్పాదీనాంమ్లానౌ	పుష్పాదులు వడలుట
	స	కార్యోపయోజనే	పనికుపయోగింపఁజేయుట
		వ్యవహారేచ	వ్యవహరించుట
వాడ్చు	స	అగ్నౌపర్ణాదితాపనే	నిప్పుమీఁద నాకులు మొదలైన వానిని దపింపఁజేయుట
వాను	స	సృష్టౌ	సృజించుట
వాపోవు	అ	ఉచ్చైరోదనే	గట్టిగా నేడ్చుట
		వృథాజల్పనేచ	వ్యర్థపుమాటలాడుట
వ్రాయు	స	లేఖనే	లిఖించుట

ధాతువు.		సంస్కృతార్థము.	తెనుఁగర్థము.
వారు	స	సమూహానే	కుప్పచేయుట
		తాళపత్రాదిషుఛురిక	తాటాకుమొదలైన వానియందు
		యాకతువిదారణే	సురియచేతఁ బ్రక్కలుచీల్చుట
	అ	తృణపుంజాదావ	గడ్డిమోపుమొదలైనవానియందుఁ
		తుసమీకరణే	బ్రక్కలుచక్కఁజేయుట
		జలోచ్ఛేషణేనపాకే చ	వార్పుగాఁబక్వమవుట-పడిబియ్యము వారెనని
వారుకొను	స	సమూహ్యగ్రహణే	కుప్పచేసి యెత్తికొనిపోవుట
వారు / వార్చు	స	జలోచ్ఛేషణేనపచనే	జలము మిగులునట్లు పాకముసేయుట-పడిబియ్యమువార్చెనని
		జలస్రావణే	నీళ్ళుస్రవింపఁజేయుట
		సంధ్యావందనాద్యను ష్ఠానే	సంధ్యావందనాద్యనుష్ఠానముసేయుట
		ప్రతీక్షణేచ	కనిపెట్టుట
వారడు	స	విరామే	చాలించుట
వాలుచు			
వాలు	అ	ఆనతౌ	వంగుట
		ఉపరిదేశాదాగత్యా వస్థానేచ	మీఁదినుండివచ్చినిలుచుట-పక్షి చెట్టుమీఁదవాలెనని
వాలాడు / వాలలాడు	గ్రా అ	జలక్రీడాయాం	ఓలలాడుట
విక్కు	అ	అంగభంగే	ఒడలువిఱుచుకొనుట
		హిక్కాయాంచ-గ్రా-	ఎక్కిలిపొందుట
వింగడించు	స	విభాగే	విభజించు
విచ్	అ	విస్రంసే	వీడుట
	స	విస్రంసనేచ	వీడఁజేయుట
విచ్చేయు	అ	ఆగమనే	వచ్చుట
విడు / విడిపోవు	అ	స్వతోవిశ్లేషే	తనకుఁదానె విడిపోవుట

ధాతువు.		సంస్కృతార్థము.	తెనుఁగర్థము.
విడు విడిచిపెట్టు	స	త్యాగే, మోచనేచ	త్యజించుట
విడియు	అ	వాసే	వసించుట
		సేనావతరణేచ	సేనదిగుట
విఘుగు	అ	వికాసే	వికసించుట
విత్తు	స	బీజావాపే	విత్తులు మొలవనేయుట
విదలు విదులు	అ	లఘుతయాంతత్రతత్రాధఃపతనే	లఘుత్వముచేనక్కడక్కడ రాలుట
విద్రు	స	విధూననే	విదిలించుట
విను వినుచు	స	శ్రవణే	శ్రవణముసేయుట
		శ్రావణే	వినఁజేయుట
వినిపించు వినుపించు	అ	శ్రుతౌ	వినవచ్చుట
	స	శ్రావణేచ	వినఁజేయుట
విన్నపించు విన్నవించు	స	విజ్ఞాపనే	విజ్ఞాపనముసేయుట
విన్నఁబోవు	అ	ఖేదే	ఖేదమొందుట
విప్పు	స	విస్రంసనే	విడఁజేయుట
విడియు	అ	విశ్లేషే	విడిపోవుట
		వికాసే	వికసించుట
		వ్యాప్తౌచ	వ్యాపించుట
విరవిరవోవు	అ	పిష్టాదీనామపిండీభవనే	పిండి మొదలైనవి కలిసికొనకపోవుట
విరుగు విఱుగు	అ	ద్వైధీభావే	కట్టె మొదలైనవి రెండవుట
		క్షీరాదిసంవర్తనే	పాలువిఱిగిపోవుట
		సేనాభంగేచ	దండుపాఱిపోవుట
విరిచికట్టు విఱిచికట్టు	స	హస్తపాదమానమ్యబంధనే	చేతులు కాళ్లు వంచికట్టుట

ధాతువు.		సంస్కృతార్థము.	తెనుఁగర్థము.
విఱ్ఱవీఁగు	అ	అతిపీనతాయాం	అతిపీనుఁడగుట-మిక్కిలి బలిసి ననుట
విలు	స	విక్రయణే	అమ్ముట
విలవిలలాడు	అ	విపదాస్వహస్తపాదాకర్షణే	విపత్తుచేతఁ దనచేతులు కాళ్ళు దన్నుకొనుట
విసుకు, విసువు	అ	నిర్వేదే	నిర్విణ్ణుఁడవుట
విసరు, విసురు	అ	వాయోర్వేగగతౌ	వాయువు వేగముగాఁ గదలుట
		పరిభ్రామ్యదూరక్షేపణే	కత్తిమొ॥ త్రిప్పి దూరముగా వేయుట
	స	ఘరట్టాదిభ్రామణే	తిరుగల్లు మొదలైనదానిం ద్రిప్పుట
		తాళవృంతాదివీజనే	విసరుకఱ్ఱతోఁ గాలిగలుగఁజేయుట
వీఁగు	అ	శ్వయథౌ	ఉబ్బుట-అనఁగా లావవుట
		పరాగతౌచ	వెనుకఁదీయుట
వీ	అ	వాయుగతౌ	వాయువువిసరుట
		ప్రతిపద మనిష్టాగమావేదనేచ	వేమాఱు అనిష్టము రాఁగలదని తెలియఁజేయుట
వీటిపుచ్చు-			
వీడు	అ	విశ్లేషే	విడిపోవుట
		బంధశైథిల్యే	ముడివదలుట
		త్యాగేచ	విడిచిపెట్టుట
వీడ్వడు	అ	వ్యత్యాసే	వ్యత్యాసమవుట
వీడ్కొను	స	త్యాగే	విడిచిపెట్టుట
వీడ్కొల్పు	స	ప్రస్థాపనే	పంపించుట
వీతెంచు	అ	వాయ్వాదేరాగమనే	వాయువు మొదలైనది వచ్చుట
వీల్వడు	అ	హస్తప్రాప్తౌ	చేకూరుట
వీలు	అ	విశ్లేషే	విడిపోవుట
	స	త్యాగేచ	విడిచిపెట్టుట

ధాతువు.		సంస్కృతార్థము.	తెనుఁగర్థము.
వీసరవోవు	అ	కించిద్భంగే	కించిద్భంగమవుట
వెక్కిరించు	స	అపహాసే	అపహాసము చేయుట
వెక్కు గ్రా	అ	హిక్కాయాం	ఎక్కిలిపొందుట
వెచ్చల్లు	స	సర్వతోవికిరణే	అంతటఁజల్లుట
వెడలు	అ	నిర్గమనే	బయిలువెళ్ళుట
వెతకు వెతుకు వెదకు వెదుకు	స	అన్వేషణే	అన్వేషించుట
వెతుకులాడు వెదుకులాడు	స	అన్విష్యతస్సంచారే	అన్వేషించుచు నీవల నావలఁ దిరుగుట
వెన్నడు వెన్నాడు	స	ధావతోనుధావనేన వేగజననే	తఱుముకపోవుట
వెంపరలాడు	స	అన్విష్యతస్సంచారే	వెదుకులాడుట
వెంబడించు	స	అనుగమనే	అనుసరించిపోవుట
వెఱ వెఱచఱ	అ	భయే	భయపడుట
వెలుఁగు	అ	దీప్తౌ	దీపించుట
వెలయు	అ	శోభాయాం	శోభించుట
వెలియు	అ	వృష్టేరపగమే	వానపోవుట
వెలవెలఁబోవు	అ	వైవర్ణ్యే	వివర్ణుండవుట
వెల్లచఱ	స	కుడ్యాదాసుధాలేపనే	గోడమొదలైనవానియందుఁ బాలగారచేయుట
వెల్లకిలు వెల్లతిలు	అ	ఊర్ధ్వముఖశయనే	ఊర్ధ్వముఖముగాఁ బండుకొనుట
వెలార్చు	స	వ్యపనాశనే	పోఁగొట్టుట
వెలువడు వెల్వడు	అ-స	నిర్గమనే	బయిలువెళ్లుట

ధాతువు.		సంస్కృతార్థము.	తెనుఁగర్థము.
వెళ్లు	అ	ధావనే	పరుగెత్తుట
		గతౌ	పోవుట
		బహిర్నిర్గమనేచ	బైటికివచ్చుట
వెళ్లుకొను	అ	మృతౌ	చచ్చుట
		బహిర్నిర్గమనేచ	బయిలువెళ్లుట
వేఁగు	అ	భృష్టే	భర్జనమవుట
		నిశాత్యయేచ	రాత్రిగడచుట
వేఁగించు	స	జాగరణే	మేలుకొనియుండుట
		శ్రమక్షమతాయాంచ	శ్రమమునకు శక్తుండై యుండుట
వేచు	స	పీడనే	పీడించుట
		ఉద్రేకేచ	ఉద్రేకించుట
వేఁచు	స	భర్జనే	భర్జనముసేయుట
వేంచేయు	అ	గతౌ	పోవుట
		ఆగతౌచ	వచ్చుట
వేఁడు	స	ప్రార్థనాయాం	ప్రార్థించుట
వ్రేయు వేయు	స	పాతనే	క్రిందవేయుట
		వేధనే	పక్షిని- బాణమునవేయుట
		కరణే	జడవేయుట
		క్షేపణే	విసరివేయుట
		నిర్మాణే	గోడవేయుట
		మానేచ	మూరవేసినని
వేయించు	స	భర్జనే	వేఁగునట్లుచేయుట
		పాతనవేధనాది ప్రేరణాయాంచ	పడునట్లుచేయించుట- పక్షిని బాణముతోఁ బడునట్లుచేయించుట- ఇత్యాది
వ్రేలు వేలు	అ	లంబనే	పయినొకదానింబట్టుకొని క్రింద నాలంబనములేకయుండుట

ధాతువు.		సంస్కృతార్థము.	తెనుఁగర్థము.
ప్రేలుకాడు వేలుకాడు ప్రేలాడు వేలాడు	అ	ముహుర్లంబనే	వేమాఱులంబితమవుట
వేలు వేల్చు ప్రేలు ప్రేల్చు	స	హోమే	హోమముసేయుట
వేవు	అ	నిశాత్యయే	తెల్లవాఱుట
వేసఱు వేసాఱు	అ	నిర్వేదే	విసుకుట
వై	స	పాతనాదౌ	వేయుట

స

సకిలించు	అ	అశ్వశబ్దే	అశ్వముశబ్దించుట
సగ్గు	అ	ద్రవశైథిల్యే	క్రుళ్లుట
	అ	హ్రాస్వేచ	తగ్గుట
స్రగ్గు	అ	హ్రాస్వే	తగ్గుట
సడించు	స	తాడనే	కొట్టుట
		తండులాదిషూపలాపనయనేఫలీకరణాపఘాతేచ	బియ్యము మొదలైన వానియందు ఱాళ్లుపోఁగొట్టుట తవుడుపోవునట్లు దంచుట
సడలు	అ	హ్రాస్వే విశ్లేషేచ	తగ్గుట విడిపోవుట
సతపోరు	అ	అవిముచ్యకలహే	విడువకకలహించుట
సంతరించు	స	భయసంత్రాణే	భయమువలనరక్షించుట
సంతసించు సంతసిల్లు	అ	సంతోషే	సంతోషించుట
సదించు	స	అయశ్శలాకాకరణే	ఇనుముకడ్డిగాఁజేయుట
సందడించు	అ	విస్తృతౌ	విస్తరించుట
సన్నగించు సన్నగిల్లు సన్నగిలు	అ	కార్శ్యే	కృశించుట

ధాతువు.		సంస్కృతార్థము.	తెనుఁగర్థము.
సమాళించు	అ	అనుపహతీకరణే	చెడకుండం జేయుట
		మనఃప్రణిధానేచ	మనస్సును సావధానముగఁ జేయుట
సమయు	అ	నాశే	నశించుట
సమకట్టు	అ	ఉద్యోగే	ఉద్యుక్తుండవుట
	స	ఉద్యోజనేచ	ఉద్యోగింపం జేయుట
సమర్తాడు	అ	ప్రథమరజోదర్శనే	ప్రథమముగ రజస్వలయౌట
సమకూడు సమకూరు	అ	ఆనుకూల్యే	అనుకూలమవుట
సమించు			
సరబడించు	అ	స్నేహే	స్నేహమవుట
సరియు సరుదు సరుసు	స గ్రా	అపర్యాప్తస్యపర్యాప్తస్యవావస్తునస్సర్వేషాంవిభజనే	చాలని వస్తువునైనను చాలిన వస్తువునైననుఅందఱకుసరిగాఁ బంచిపెట్టుట
సరిపోవు	అ	సమీభావే	సమమవుట
		కాలక్షేపే	కాలముగడచుట
		అసందిగ్ధభవనేచ	సందేహము పోయినదగుట
సరిపుచ్చు సరిచేయు	స	సమీకరణే	సమముగాఁ జేయుట
		కాలనయనే	కాలముగడపుట
		అసందిగ్ధీకరణేచ	సందేహము పోయినదానిగాఁ జేయుట
సరివచ్చు సరిపడు	అ	సామ్యే	సమమవుట
		అసందిగ్ధభవనే	సందేహముపోయినదవుట
		అనురూపతాయాంచ	తగినదవుట
సరితీయు	స	రజ్జుస్వర్ణలతాదేర్దీర్ఘీభవనాయకర్షణే	త్రాడు- బంగారుతీఁగ- మొదలయినవానినిపొడుగుచేయుటకై లాగుట
సలుపు	స	కరణే	చేయుట
		వయనే	గడపుట-మాటలుసలిపినని
		వేదనావిశేషేచ	తీపులుతీయుట గ్రా.

ధాతువు			సంస్కృతార్థము.	తెనుఁగర్థము.
సలపరించు	గ్రా.	అ	జ్వరారంభే	జ్వరము వచ్చుటకారంభించుట
			పులకోద్గమేచ	రోమాంచితమవుట
సళ్లు		అ	శైథిల్యే	శిథిలమవుట
			గతౌచ	పోవుట
సవరించు		స	యథాస్థాననివేశనే	యథాస్థానముగా నుంచుట
			సమ్యక్కరణేచ	బాగుచేయుట
సాఁకు		స	పోషణే	పోషించుట
సాఁగు		అ	గతౌ	పోవుట
			నిర్వృత్తౌ	నెఱవేఱుట
			ప్రసరణేచ	ప్రసరించుట-అనఁగాఁ బొడుగయ్యెననుట
సాఁగించు		స	యాపనే	పోవునట్లుచేయుట
			నిర్వర్తనేచ	నెఱవేఱఁజేయుట
సాఁచు		స	ప్రసారణే	ప్రసరింపఁజేయుట
సాతాళించు		స	మృదుబీజాదీనాం స్వల్పస్నేహేనపచనే	మెత్తనివిత్తులు మొదలైనవానిని జమురు కొంచెముగా వేసి పక్వముసేయుట
సాఁపు		స	ప్రసారణే	ప్రసరింపఁజేయుట
సాపడు, సాపాడు, సాబడు	}	స	భోజనే	భోజనము చేయుట
సిగ్గుపడు				
స్రుక్కు	}	అ	బలహానౌ	బలహీనుఁడవుట
			హ్రాస్యేచ	తగ్గుట
సుడియు	}	అ	అగ్రతోవస్థానే	ఎదుటనిలుచుట
సుఱుసు(గ్రా)	}		భస్మీభూతే	కాలుట
			వేష్టనేచ	చుట్టుకొనుట
సుడిగొను		అ	వేష్టనే	చుట్టుకొనుట

ధాతుమాల.

ధాతువు.		సంస్కృతార్థము.	తెనుఁగర్థము.
సుడివడు	అ	మనఃకాలుష్యేణసంభ్రమే	మనస్సునఁ గలఁతచేతఁ దొ పడుట
సునాయించు	స	వస్త్రాదిసజ్జీకరణే	దోవతి మొదలైనదాని నా త్తనుగఁ జేయుట
సురాళించు	స	అలక్ష్యీకరణే	అలక్ష్యముసేయుట
		విధూననేచ	విదిలించుట
సురగు	అ	పలాయనే	పలాయితుండవుట
సుఱసుఱలాడు	అ	శుష్కపర్ణాదీనాం దాహే	ఎండాకులు మొదలైనవి కాలుట
సెగ్గించు	అ	అసహనే	అసహ్యపడుట
సెలయు	అ	అత్యుద్ధతౌ	చెలరేఁగుట
సెలఁగు	స	అవతక్షణే	క్రిందుగాఁ జెక్కుట
సైఁచు, సైరించు	స	సహనే	సహించు
సొక్కు, సొగయు	అ	మత్తతాయాం	మత్తుగొనుట గా.
		శ్రాంతౌ	బడలుట
సొంపిల్లు, సొంపారు	స	శోభాయాం	శోభించుట
సొమ్మసిల్లు, సొమ్మసిలు	అ	మూర్ఛాయాం	మూర్ఛపోవుట
సొలయు, సొలియు	అ	నిస్సత్వతాయాం	నిస్సత్త్వుండవుట
సోఁకు	స	స్పర్శే	స్పృశించుట
		ప్రాప్తౌచ	పొందుట
సోలు	అ	పిత్తాదివైవశ్యే	పిత్తాదులచేత వివశుండవుట
		పరాజయేచ	ఓడుట

హ

హత్తు	స	అవలంబనే	అవలంబించుట
		సన్నిధానేచ	దాపునం జేరియుండుట
హెచ్చు	అ	విజృంభణే	విజృంభించుట
	స	అతిశాయనేచ	అతిశయించుట